

Academia Bârlădeană

Nr. 21
trim. IV
2005

Revistă editată de Societatea literar - culturală
“Academia Bârlădeană”

Președinte de onoare: C.D. Zeletin

Președinte: Elena Monu

Nicolae Labiș

(2 decembrie 1935 - 21/22 decembrie 1956)

Evocare la 70 de ani de la naștere

Stela Covaci

L-am visat bătrân. Sunt convinsă că mi s-a arătat așa cum ar fi acum, dacă supraviețuia. Mi-a apărut într-o noapte la Valea Vinului când, fără somn, ascultam râul de sub fereastră îngânând povești fără sfârșit pe când aroma codrilor de brad, pătrunzătoare, părea un narcotic aducător de vise. Mă chinuiam frământată de impasul existenței mele într-un an de mare cumpănă, neajutorată și derutată, când fericită, când nefericită, într-o singurătate profundă, riscând o abdicare de la convingerile mele, de la sensurile istoriei generației Nicolae Labiș, ce nu au fost dezvăluite încă.

Deodată, aproape aievea, ușa camerei s-a deschis ușor și din adiere, abur și vis, s-a întruchipat la picioarele patului meu Poetul, acum hieratic, cu mustața încărunțită, cu obrazul brăzdat adânc de riduri. Ochii însă mă scrutau pătrunzător și din expresia chipului aspru am simțit că mă muștră cu severitate și implicare. Mi-a fost de-ajuns.

Am înțeles că nu trebuie să mă pierd. Momentul dezvăluirilor se apropie. Spiritul Poetului, generos și implicat în tot ce era „din cale-afară de crunt, ori dumnezeesc”, era alături de mine încurajându-mă ca atunci, în celula de la Malmaison, când s-a arătat prima oară pe batista îmbibată de lacrimi...

Între anii 1997-2001 am fost umilită și hărțuită într-un proces penal de „calomnie” pentru cele scrise despre Labiș în cartea „Timpul asasinilor”. Vorbeam în acel text despre ocultarea împrejurărilor în care s-au petrecut evenimentele din ultimile luni din viața Poetului, ce spunea el atunci, de ce-și scria epitafuri cu convingerea că nu va fi cruțat, ce s-a întâmplat, și după moartea sa cu cei ce i-am fost aproape. Nici acest text n-a prea fost băgat în seamă, ba mai mult, rezistența tagmei agresorilor a considerat că mă poate condamna din nou la tăcere reînviindu-mi vechile spaime. Din nou pe banca acuzaților, creierul meu era pe punctul de a exploda de atâta nedreptate și neputință.

Într-una din zilele anului 2001, când după patru ani de umilință, fosta mea martoră a acuzării în procesul din 1958, acea care deschide noul proces, cere cu vehemență rejudecarea întregii mele vini. Impertinență specifică din partea celor care și acum, preschimbați în mieluși, trag din umbră toate foloasele, lipsiți de scrupule, căzând mereu în picioare.

În noaptea din ajunul acestei înfățișări teribile, într-un coșmar, spre zorii de zi, stăteam, în vis, la o masă sumbră, în față cu o farfurie de carne însângerată, respingătoare. Atunci am simțit lângă umăr o prezență. Când mi-am întors ușor capul, Poetul, tânăr ca în 1956, era lângă mine, întruchipat. Șocul a fost atât de puternic încât am leșinat în vis și în realitate. Mi-am revenit simțind cum El îmi făcea respirație artificială transmițându-mi fluidul spiritului său care m-a redat vieții. Am deschis ochii mari și l-am văzut dispărând, ca o umbră de înger dincolo de ziduri...

noiembrie, 2005

„Toți marii scriitori ai acestei țări sunt urmașii spirituali ai dulcelui Ienăchiță Văcărescu, cu toții fără nici o excepție sunt urmași Văcărești și urmași de Văcărești.

În sensul cel mai profund al operei sale, ce altceva a făcut Eminescu decât

Creșterea limbei românești

Ș-a patriei cinstire?

Fondul creației lui Sadoveanu și Rebreanu nu este, în fapt,

Creșterea limbei românești

Ș-a patriei cinstire?

Dar marii noștri poeți Bacovia, Arghezi, Blaga, Barbu, Labiș nu au îmbogățit uluitor capacitatea de expresie a limbii, slăvindu-și prin aceasta și nu numai prin aceasta patria?”

Pe urmele Poetului *

Dumitru Hutanu

„Cântecul de-abia începuse, frumos și adânc” (Demostene Botez), când „pasărea cu clonț de rubin” și-a luat zborul spre neant, purtând cu ea o stea căzută în cea mai lungă noapte a anului 1956 - Nicolae Labiș.

În acel decembrie sângerat și crud pentru poezia românească am auzit pentru întâia oară de Nicolae Labiș. Frecventam aproape săptămânal cenaclul literar băcăuan, adăpostit în încăperile strâmte și joase ale Bibliotecii Publice de pe Strada Mare, condus, pare-mi-se, de profesorul Leahu.

În locul atmosferei gălăgioase al frazelor care se duelau dintr-un capăt într-altul al sălii, obișnuită pentru începutul ședințelor, domnea o tăcere grea, apăsătoare.

A murit Labiș?!

Fire timidă și la o vârstă destul de fragedă (abia terminasem liceul de tristă amintire - de zece clase) l-am căutat cu privirea pe Corneliu Buzinschi, cu care înfiripasem o prietenie care avea să dăinuiască până la moartea prematură a romancierului ce avea să devină. M-am așezat lângă el și, tăcut, nedumerit, am așteptat apariția profesorului. Grav, cu o voce încărcată de emoție greu stăpânită, a început să recite. Atunci, în acea seară de sfârșit de decembrie, am ascultat pentru întâia oară *Moartea căprioarei*.

După un an, ca student în filologie, la Iași, am pătruns într-o lume dominată de personalitatea lui Nicolae Labiș. Se citea și se discuta despre poet în pauzele dintre cursuri și seminarii, pe stradă, la un pahar de vin, oriunde.

Era ca o obsesie.

Era firesc să accept, cu emoție chiar, propunerea colegului și prietenului meu, Liviu C. Rusu, prin noiembrie 1960, de a face o vizită unuia dintre cei mai sinceri și statornici prieteni ai lui Nicolae Labiș. Am urcat Dealul Copoului, undeva în spatele căzărni, acasă la Sandu Ghizic. L-am găsit în pat, chinuit de una dintre dese-lei crize reumatice, făcând eforturi vizibile de a ne primi cu bunăvoință. Era o după-amiază umedă și rece.

Despre ce s-a discutat la început, greu de spus acum. Sigur despre studenția noastră, despre poezie. Liviu C. Rusu era deja un obișnuit, eu abia pătrusesem, prin el, într-o lume prin care-și plimbau pașii George Lesnea, Sandu Teleajen, actorii Nicolae Șubă și Miluță Gheorghiu, mai tinerii Emil Brumar, Lucian Dumbravă, Florin Mihai Petrescu, începătorii Marin Sorescu, Ioanid Romanescu, Mihai Ursachi, Mircea Radu Iacoban, ca să-i pomenesc doar pe câțiva.

Știam de la Liviu că Sandu Ghizic încă trăia cu intensitate durerea despărțirii de poet și refuza cu înrâncenare orice aducere aminte. Discutam și, ce-i drept, mai goleam câte un pahar de vin, așteptam clipa descătușării. Abia târziu, spre miez de noapte, la început cu reținere, apoi continuu, ca o avalanșă, a vorbit despre Nicolae, i-a recitat versurile.

Spre dimineață, cu mâinile tremurânde, vlăguit sufletește, ne-a arătat un caiet neliniat, scris mărunt și îngrijit: „Nicolae Labiș - Versuri”, cu un motto dedesubt: „Libertatea de a greși: Sandu Ghizic”.

Am trăit atunci o noapte de poezie și suferință a unui om pentru care Labiș era viu, clipă de clipă, am trăit o noapte pe care n-am mai putut-o uita.

Au trecut peste patru decenii și încă o port în suflet. Nu-s poet, nici prozator. Destinul m-a îndreptat spre cercetarea istorică și muzeografie, dar noaptea „Labiș” nu s-a putut și nici că se va putea șterge din memoria-mi. S-a întipărit atât de adânc, încât apropierea fiecărui decembrie „cu clonț de rubin” îmi aduce retrăirea ei, aidoma.

A venit momentul în care toată ființa lui Sandu Ghizic refuza să accepte tragicul destin al poetului, când zbuciumul ajunsese la un paroxism greu de înțeles pentru muritorii de rând și, atunci, mi-a dat caietul lui Labiș. Șoptit, Liviu Rusu mi-a spus: Mitică, mâine să i-l dai. Așa face întotdeauna, apoi plânge, suferă.

Întreaga zi care a urmat l-am citit și tot recitat. Îmi era greu să mă despart de el și toată noaptea l-am copiat, respectându-i grafia.

A treia zi i l-am înapoiat și, pentru gestul meu, Sandu Ghizic mi-a dăruit trei poezii, pe foi volante, ale poetului de la Mălini.

Am urmărit tot ce s-a publicat din Labiș și nicăieri nu am regăsit vreo urmă a caietului. Cine-l are? Încă mai sper în gestul firesc al omului de bună credință de a-l dăruit tiparului. Încă o rază de lumină s-ar așterne pe chipul poetului, dezvăluindu-i poate alte linii ce se vor încrusta în bronzul timpului.

Ca un omagiu adus poetului care, prin Sandu Ghizic, de dincolo, din lumea umbrelor, mi-a dăruit o noapte de neuitat, ofer slovei tipărite unul din cele trei manuscrise primite atunci.

* Publicat în „Saeculum”, 4/2003.

Rătușca

*Surioarei mele, Dorina,
de la Lucu*

„Uite, bate-bate-bate ploaia pe codiță
Și rătușca din codiță fâțâie semeț.
Hai să mergem tipa-tipa lângă ea, bădiță,
Să-i pupăm numai oleacă clonțul lătăreț.

„I, ce bine, i, ce bine! am găsit o rămă!
Na, rătușcă, papă, papă, din mânuță așa...
Bu! Bu! mi-o ciupit mânuța! Hai, bădiță, vină,
Bate țușca, că se râde de mânuța mea.

„Ha, c-am lunecat! Îmi trece; și mă spală ploaia.
Gata; îs curată; uite; numai ici mai am!
Așa bate-bate-bate ploaia-ploaia, ploaia.
M-a văzut mămica! Uite, m-a chemat la geam!”

- Dacă te-a chemat, hai, du-te!... ești murată bine!
Da să nu îl spui pe Lucu, că ai fost cu el!
Și s-a dus...
mă doare capul; vreau să se-nsenine!
Așa bate-bate-bate ploaia, mărunțel!

24 Iulie '52
Văleni

Labiș inedit

În „Fondul Nicolae Labiș” de la Muzeul Județean „Bucovina” din Suceava, între cele 490 de poziții de inventar, se află un caiet școlar nr. inventar 2 cu însemnări din timpul prelegerilor/lecțiilor de la Școala de literatură „Mihai Eminescu” din București, perioada 1952-1954, când a fost Nicolae Labiș, printre alții, elev. La cursul de învățământ politic, ținut de un anume Drăgan, în loc de notițe pe tema Sfaturilor populare, Nicolae Labiș a scris următoarea poezie cu subînțeles:

Sărutul burghez

Fraze goale, o, câte fraze goale!
Unii scot cuvintele unul după altul,
Parcă le-ar toarce
În fire lungi ca viermii de mătasă.
Tovarășe, această vorbărie găunoasă
Împotriva noastră se întoarce!

Opera lui Ion Creangă - „carte românească de învățătură” pentru Liviu Rebreanu

Mircea Coloșenco

1

Printre manuscrisele olografe ale lui Liviu Rebreanu de la Biblioteca Academiei Române, se numără un caiet de 50 file (*Arhiva L.R., I, 1, ms.23*), care conține un jurnal de lector, atestând străduințele scriitorului de a-și însuși/perfecționa cunoștințele de limbă literară și cultură română. (Titrat *Spicuri*, caietul a fost inclus în volumul Liviu Rebreanu. *Caiete*, 1, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1974, p.169-266, text stabilit de Valeria Dumitrescu).

Pentru a intra în temă, se impun unele precizări cu caracter istoric (general) și biografic (special).

2

Vreme de o jumătate de secol (1867-1918), românii transilvăneni au fost obligați/forțați maghiarizării, după întemeierea statului șovin dualist austro-ungar și a abrogării *Legii despre egala îndreptățire a națiunii române* și a *Legii despre oficialitatea limbii române*. Așa se explică de ce Liviu Rebreanu, și nu numai el, ci toți copiii români dintre Carpați și Tisa, prin pierderea autonomiei Principatului Transilvaniei, și-au făcut studiile în limbile maghiară și germană, uitând limba maternă română. În acest sens, scriitorul declara într-un interviu, la 9 mai 1926, următoarele:

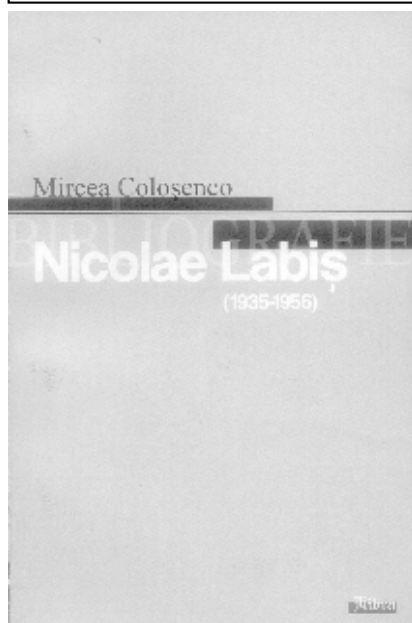

„Am scris și publicat nenumărate nuvele în ungurește și nemțește și poate am scris o sută de piese de teatru. Orice câteori vedeam un spectacol, scriam și o piesă. Întoarcerea spre literatura și cultura română s-a făcut aproape fără să-mi dau seama. A fost poate ceva care n-a întrebat rațiunea. Țin minte o întâmplare de pe atunci caracteristă și revelatoare. Făcusem în grup școlăresc o excursie la Viena. Când trenul a trecut frontiera Ungariei, elevii s-au sculat în picioare și-au cântat un imn patriotic. Eu n-am avut acest îndemn. Am rămas pe locul meu, tăcut. N-am fost bătut, cum ar fi fost firesc, dar am fost boicotat.

Românește știam, dar atât de puțin, încât mi-a fost rușine, când o familie de români din vechiul regat mi-a ieșit înainte cu voioșie să-mi vorbească, pe puntea unui vapor, pe Dunăre, în Ungaria, aflând că sunt român.

Mi-am dat seama că nu voi putea niciodată scrie românește fără o adâncire a limbii noastre, fără o revenire la izvoarele ei cele mai curate. Și am luat pe Creangă. Am înțeles foarte puțin. Am vrut să citesc pe Caragiale - dar n-am putut înțelege nimic. Am reînvățat limba românească așa cum înveți orice altă limbă, vorbind și scriind în caiete cu teme și extrase” (F. Aderca. *Mărturia unei generații*. Măști de Marcel Iancu. București. S. Ciornei. Librar-Editor. 1929, p.286-287).

Perioada de învățare intensivă a limbii literare române și de însușire a spiritualității naționale este relativ târzie, după ce

Singhri COLOȘENCO

EDITURA ȘTIINȚĂ
1954 21 62
1 45

NICOLAE LABIȘ

absolvise cursurile Academiei Militare „Ludoviceum” din Budapesta (1 sept. 1906) și a făcut un stadiu de aproape doi ani ca subofițer la regimentul din Gyula, când a demisionat condiționat din armata chesaro-crăiască-ungurească și i s-a fixat domiciliul obligatoriu la Prislop, j. Năsăud (15 febr.-26 aug.1908), la vârsta de 23 de ani! Vestea căzuse ca un trăsnet în familie, și așa strămtorată financiar (cei doi părinți, cu o singură leafă, a tatălui, având în întreținere șase fii și fiice fără serviciu ori minori), el fără alt venit și cu viitorul frânt, nevoit să-și afle o carieră în viața civilă.

Hotărârea de a deveni scriitor nu fusese abandonată!

Astfel, până în toamnă, când obține un post de ajutor de notar în Nimigea (1 nov. 1908), apoi, în primăvara anului 1909, la cancelaria notarială din Vărarea și, ulterior, executor fiscal în Măgura Ilvei, localități din zonă, funcții pasagere/conjuncturale, el și-a perfecționat, în paralel, cunoștințele de limbă română literară.

În același răstimp, i-a apărut, în paginile revistei „Luceafărul” din Sibiu (condusă de Al. Ciura, Octavian Goga, Octavian C. Tăslăoanu), mai întâi, nuvela *Codrea/Glasul inimii* (1 nov. 1908) și, apoi, *Răfuiala* (1 mai 1909), iar, la Serbările ASTRA de la Sibiu (12-14 oct. 1909), participă ca trimis special al „Revistei Bistriței” (1903-1910).

A obținut un permis de liberă trecere în România, valabil opt zile, de la Primăria orașului Sibiu (15 oct. 1909), când traversează frontiera, la Predeal, și ajunge în București, nemaîntorcându-se acasă în termen.

Dar nu asupra acestor evenimente vrem să insistăm, ci a modului în care i-a studiat opera lui Ion Creangă, pentru a se iniția în tainele limbii și creației marelui povestitor.

3

Caietul *Spicuri* despre care am făcut vorbire mai sus cuprinde, în primele treizeci de file, extrase, conpecte, referințe critice etc. din scrierile lui Heinrich Heine („Pentru a scrie o proză desăvârșită, este necesară, printre altele, și o înaltă măiestrie în folosirea formelor metrice.” Citatul, în limba germană, continuă cu altele din *Sämtliche Werke / Opere complete*, vol.5); Oscar Wilde („E periculos a corege pe cineva”), Ludwig Börne („Ca să ai o voință, trebuie să fii o personalitate și ca să ți-o manifesti, trebuie să ai cotul liber”), Garabet Ibrăileanu („Orice operă de artă e o filosofie asupra vieții ori o *critică a vieții*”), E. Lovinescu, Izabela Sadoveanu-Evan, Emile Faguet, Goethe, Anatole France ș.a.

Ultimele douăzeci de file, rezervate cunoașterii operei lui Ion Creangă, din care reține expresii literare și idiomatice, cuvinte regionale și forme gramaticale specifice, reprezintă un adevărat capitol de inițiere titrat *Românisme*, din care am extras următoarele:

* *la groapă ea vede înmormântarea iubirei sale;*

* *comând* = banii, vitele și lucruri trebuincioase pentru înmormântarea și pomenirea unui mort;

* femeile se boceau de *vuia satul*.

Unora dintre expresiile/cuvintele neînțelese, din textul operei lui Ion Creangă, le dă explicații în limba maghiară, mai apropiată sieși, dar cu semnul întrebării:

* *suhát* = „kovér legelő, nyomás, legelő”, intuind sensul cuvântului de „pășune, imaș, izlaz”;

* *iele* = „tündérek, gonosz tündérek, láz, szélhűdés”, traducându-și sensuri diferite de „zână, zână rea”, dar și de „febră, apoplexie, paralizie”, care sunt consecințe ale puterilor nefaste deținute de *iele*;

* *las' dacă te-a durea capul!* = „Ne félj attól, hogy megfájdul a fejed”, expresie tălmăcită direct și integral în limba maghiară.

Nenumăratele cuvinte/expresii din opera lui Ion Creangă,

extrase cu migală și explicate/explicitate, dovedesc dorința lui Liviu Rebreanu de a-și însuși măiestria stilistică și meandrele limbii înaintașului său humuleștean, precum și atmosfera/spațiul cosmic și lumesc al creației lui literare.

Concluzia de mai târziu la care ajunge Liviu Rebreanu, însă, pare terifiantă: „La Năsăud, întors în mijlocul familiei, am început să-mi perfecționez, cu numeroase lecturi, cunoașterea limbii literare românești. L-am citit, întâi, pe Creangă cu însemnări pe marginea cărții și, apoi, pe Caragiale, din care n-am înțeles absolut nimic” (Interviu dat lui Horia Roman, în „Dimineața”, 9249, 26 sept. 1932).

4

În pofida unei atari declarații contradictorii, numele lui Ion Creangă îl va rosti frecvent la loc de cinste.

Într-un interviu, este menționat chiar în două rânduri, prima dată, este numit între clasicii prozei române: Negruzzi, Odobescu, Duiliu Zamfirescu (față de care „prozatorii de azi, firește, cei buni, realizează în plus în analiza psihologică, în bogăția nuanțelor, în arta compoziției și, în general, în perfecționarea formei”), iar, a doua oară, împreună cu I. L. Caragiale și alături de M. Sadoveanu și I. Al. Brătescu-Voinești, declarați că „sunt măestrii mei români” (Interviu dat lui Andrei Velea, în „Spre ziua”, I, 1, 11 martie 1923).

Altădată, în ședința festivă din 20 martie 1927, cu prilejul aniversării a șase decenii de existență a revistei „Convorbiri literare”, după cuvântul de deschidere din partea guvernului, a mesajului Reginei Maria, al altor alocuțiuni (Simion Mehedinți, Ion Petrovici, Ioan Bianu), salutul Societății Scriitorilor Români este adus de Liviu Rebreanu, ca președinte al ei, care a zis: „Dacă Maiorescu a fost sufletul *Convorbirilor*, stălpul revistei, aș putea spune că au fost Alecsandri, Eminescu, Creangă, Caragiale, Coșbuc, Duiliu Zamfirescu, ale căror opere principale în *Convorbiri* s-au publicat. Cum se vede, din o simplă înșirare întâmplătoare, stălpul *Convorbirilor* sânt înșiși stălpul literaturii românești...” („Convorbiri critice”, ian.-apr. 1927, p.34-36).

Alte referiri la Ion Creangă sau la opera lui au fost făcute odată cu aprecierile exprimate despre Ioan Slavici (19 aug. 1925) și Mihail Sadoveanu (29 oct. 1928), însă elogiul suprem îi este rezervat în prefața ediției *Povești*, cu ilustrațiile lui Theodor Kiriakoff-Suruceanu (1940), deși, anterior, la 30 iunie 1939, întrebat de D. Caracostea despre ce va vorbi în discursul de recepție la alegerea sa ca membru al Academiei Române, i-a răspuns: „*Țăranul în literatura românească sau Eminescu, Creangă, Caragiale care au lipsit din Academie*”. Interlocutorului

Sonet de iarnă

Contemplantul fulgii de zăpadă
Cum în văzduh se zbenguiesc,
Cum țeș în spațiul lor ceresc
Covor alb ce-l aștern pe
stradă.

Și parcă refuzând să cadă,
Ei zburdă-n aer, se rotesc,
Sfidând destinul lor firesc
În tumultoasă promenadă.

Apoi ca roiuri de flori dalbe
Sau gingașe petale albe
Se hotărăsc totuși să cadă

Formând troiene de zăpadă.
Iar eu, furat de jocul lor,
Privesc vrăjtit acest decor.

Pamfil Șeicaru - ziaristul total

(6/18 aprilie 1894 - 21 octombrie 1980)

Cu prilejul împlinirii a unui sfert de secol de la intrarea în cele veșnice a lui Pamfil Șeicaru - fost absolvent al Colegiului Național „Gh. Roșca-Codreanu” din Bârlad (promoția 1914) și ucenic în ale jurnalisticii la gazetele bârlădene, sub atenta și inspirata oblăduire a lui George Tutoveanu -, la Orșova, a avut loc ceremonia reînhumării rămășițelor lui pământești, în incinta Mănăstirii „Sfânta Ana”, ctitorită de această deosebită personalitate a culturii naționale, declarat cetățean de onoare al orașului dunărean.

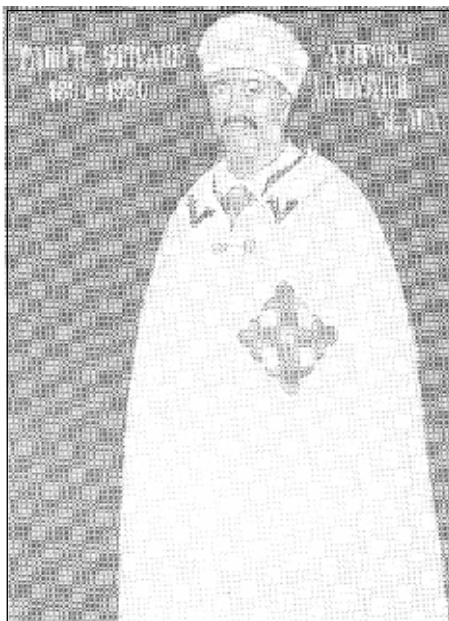
Mănăstirea Sfânta Ana - Orșova -

Mănăstirea „Sfânta Ana” este situată pe Dealul Moșului, ce domină Orșova și împrejurimile sale. Ea este ctitoria ziaristului Pamfil Șeicaru, care a luptat aici ca tânăr sublocotenent în Primul Război Mondial, în vara-toamna anului 1916, fiind o mulțumire adusă lui

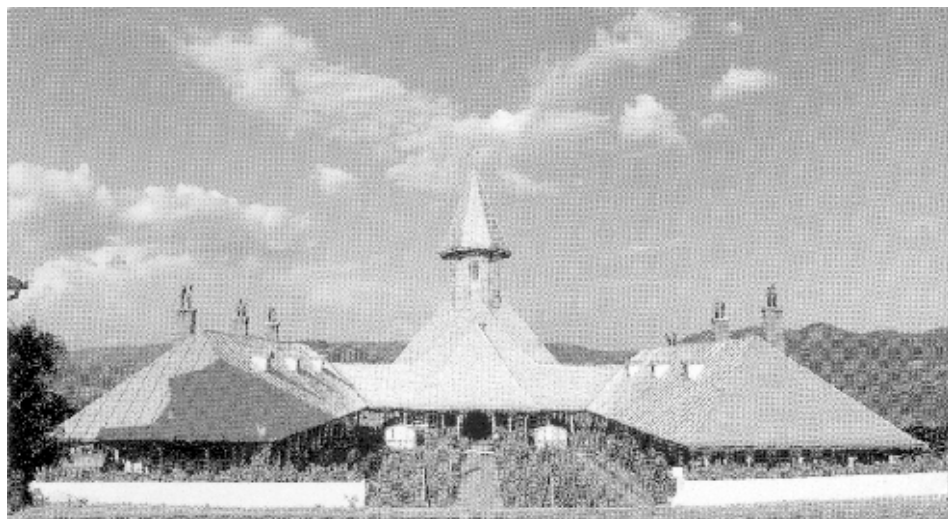
Dumnezeu pentru că a scăpat cu viață, când a fost îngropat într-un tranșeu aflat chiar pe acest loc, de explozia unui obuz. Pentru faptele sale de arme, Pamfil Șeicaru a fost distins cu titlul de Cavaler al Ordinului „Mihai Viteazu”.

Mănăstirea a fost construită în

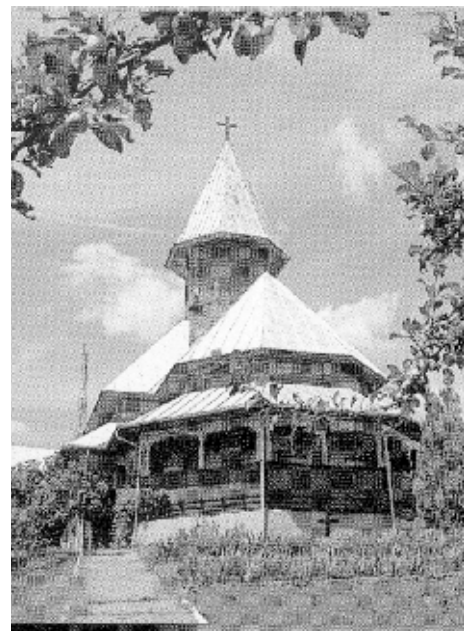

maniera bisericilor din lemn, între anii 1936-1939, după proiectul arhitectului Ștefan Peterneli. Ansamblul mănăstiresc are în centru biserica, iar lateral chiliile. Pictura inițială a bisericii a fost opera lui I. Ivănescu, cu vopsele aduse din Spania și Italia. Pictura inițială se mai păstrează astăzi doar în turlă.

În anii dictaturii comuniste, mănăstirea a fost transformată mai întâi în preventoriu TBC, apoi în tabără pentru copii, ca bază turistică, însuși spațiul bisericii fiind câțiva ani bar, apoi recepție. Paralel, în jurul construcției inițiale s-au ridicat mai multe spații de cazare și chiar un mare restaurant, a cărui clădire a intrat, după 1993, în folosința mănăstirii. Sfințirea mănăstirii a avut loc la 2 decembrie 1990, fiind făcută de către P.S.

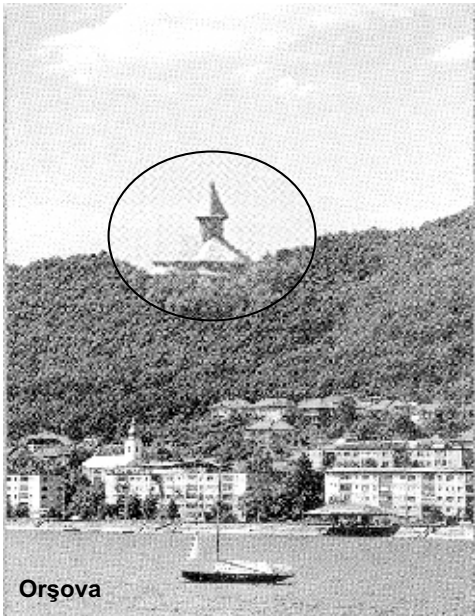
Episcop Damaschin Severineanu, vicar al Mitropoliei Olteniei. Între anii 1993-1997 au avut loc ample lucrări de restaurare, refacerea picturii murale fiind realizată de Grigore și Maria Popescu, iar

sculptura catapetesmei, a iconostaselor și stranelor de sculptorul Costică Moroiu, lucrări ce au fost încununat cu sfințirea din 1999, făcută de Î. P. S. Nestor Vornicescu.

În anul 1995 a fost deschis muzeul mănăstirii dedicat ctitorului său, Pamfil Șeicaru, iar în 1996 s-a încheiat construcția clopotniței. Spațiile de cazare au fost extinse cu o clădire nouă în anul 2000.

Hramul mănăstirii este Adormirea Sfintei Ana și se prăznuiește la 25 iulie.

Orșova

Muzeul memorial „Pamfil Șeicaru”

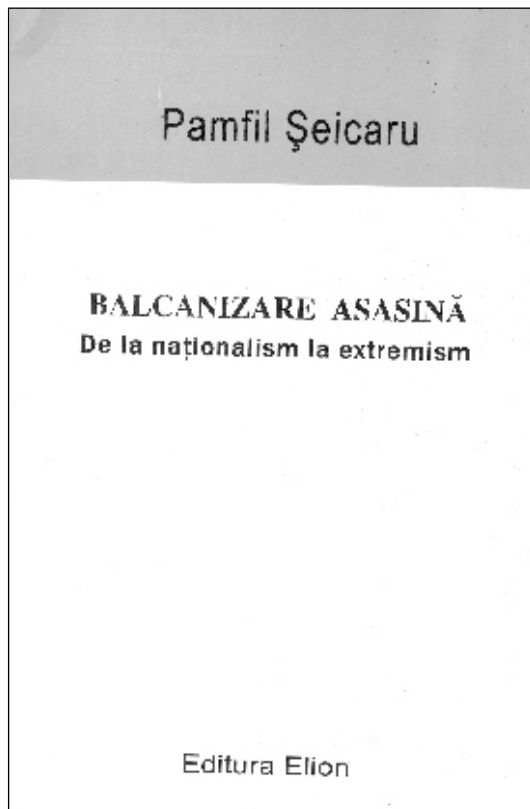
Muzeul mănăstirii, dedicat ctitorului său, a fost realizat începând cu anul 1995, în mai multe etape. La baza sa stau documente fotografice, cărți, ziare și alte obiecte ce i-au aparținut lui Pamfil Șeicaru, acestea fiind puse la dispoziția mănăstirii orșovene de către Muzeul Național al României din București, care în 1994 a organizat prima expoziție dedicată

ilustrului ziarist și om de cultură, la împlinirea unui veac de la nașterea sa. Exponatele sunt prezentate respectând cronologia vieții și activității lui Pamfil Șeicaru (1894-1980), spații mai ample fiind alocate participării sale la Primul Război Mondial, activității pe care a desfășurat-o ca director și proprietar al ziarului „Curentul” și construirii memorialelor dedicate eroilor căzuți pe câmpul de onoare în anii Primului Război Mondial, mai cu seamă mănăstirii de la Orșova.

Printre exponate se numără mai multe unicate, obiecte ce i-au aparținut lui Pamfil Șeicaru și masca sa mortuară.

Muzeul este permanent vizitat de majoritatea celor care urcă la mănăstire pentru a se închina, găzduind și unele activități culturale specifice. De asemenea, el își continuă dezvoltarea prin noi donații - piese legate de viața și opera ctitorului mănăstirii, a istoriei și activității aceluși sfânt locaș, pentru a fi o oglindă a vieții spirituale a istoriei bisericii ortodoxe din acest colț de țară.

(Texte și fotografii extrase de pe pliantul editat sub îngrijirea prea cuvioasei măicuțe Justina, stareța Mănăstirii „Sfânta Ana”).

Volum apărut
în anul 2004,
în Seria: Document.
Ediție și prefață de
Mircea și Sergiu
Coloșenco.

În Editura Victor Frunză, fondată în exil în 1982, o editură particulară cu tradiție (Intrarea General Ipătescu 5, sec. 2. 024059. București. Tel./fax: 2 1 0 0 4 3 5 . e - m a i l : edituravf@pcnet.ro), au apărut:

PAMFIL ȘEICARU, Scrieri. Vol. 1. Din cuprins: *Biografie și activitate gazetărească, Cazul Iuliu Maniu - Cazul României, Iuliu Maniu, Textele militantului politic, Scriitorii români și comunismul românesc.* (254 p.)

Vol.2. Din Cuprins: Patru capitole dintr-o carte neterminată, consacrată papei Ioan Paul al II-lea (*O primă breșă în partajul de la Yalta*); un text vizionar privind viitorul României în Uniunea Europeană (*Uniunea europeană, marea, unica speranță și certitudine a statelor predate la Teheran și Yalta tutoratului politic și economic al Rusiei Sovietice*); de asemenea, un text documentar despre aventurile nocturne ale regelui Carol al II-lea (*Ofițerul cu bereta bască*). (300 p.)

Vol. 3. Între 1950-1952, Pamfil Șeicaru a editat prin interpuși, la Paris, gazeta *Chemarea*. Din această publicație, volumul reproduce ciclurile: *Constituția și partidele și Dușmanul natural*. Cele două cicluri reprezintă de fapt cea dintâi istorie politică a României moderne de la Alexandru Ioan Cuza până la instaurarea comunismului. (325 p.)

PAMFIL ȘEICARU, Istoria Partidelor Național, Țărănist și Național-Țărănist. O carte de istorie și de cultură politică și nicidecum de partizanat, cum s-ar putea crede după titlu (conține și pagini de critică violentă la adresa unor personaje, astăzi istorice, inclusiv a regelui Carol al II-lea). (468 p.)

VICTOR FRUNZĂ, Destinul unui condamnat la moarte - Pamfil Șeicaru. Pentru prima dată, după mai mult de cincizeci de ani de tăcere și interdicții, se spune adevărul și este înfățișată viața celui mai important ziarist al secolului XX, redus până astăzi doar la o invectivă înjositoare și descalificantă. „Romanul” biografic ce i se consacră este deopotrivă o aprofundare a vieții sale, din momentul părăsirii țării, la 9 august 1944, până în ultima sa zi, 21 octombrie 1980, dar și rememorări din epocile anterioare. (462 p.)

Livi Poenaru

Care este data de naștere a lui Eminescu?

În anul 1932, George Călinescu, referitor la data nașterii Poetului Național, avea să concluzioneze: „Numai în baza actelor ce le avem, nu ne vom putea niciodată hotărî, pentru o dată sau pentru alta (1849, 1850 - n.n.) (...) **Bunul simț** (s.n.) ne cere ca să păstrăm ca dată de naștere ziua de 15 ianuarie 1850” („Viața lui Mihai Eminescu”, EPL, 1996, p.39).

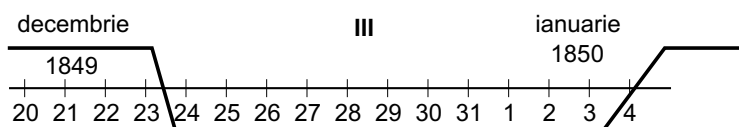
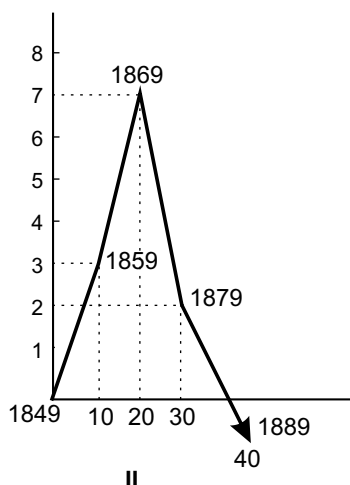
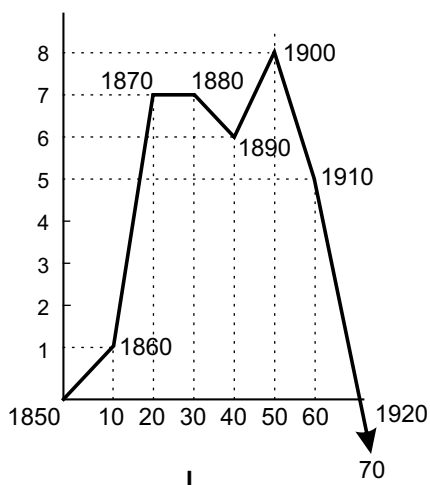
De la „bunul simț” al criticului, de ce nu am recurge și noi la „bunul simț” al documentului.

Știm că primul argument se referă la acea notație a tatălui, la nașterea lui Mihail: „Astăzi, 20 decembrie 1849, la patru ceasuri și cincisprezece minute evropenești s-a născut fiul nostru Mihail”. Al doilea argument, notația din registrul „Junimii” (1877): „Mihail Eminescu, 20 decembrie”.

În matricola Bisericii din Botoșani, data nașterii este 15 ianuarie 1850, cu botezul la 21 ianuarie 1850 (!), (G. Călinescu, op.cit., p.36). Victor Crăciun susține zisele lui Călinescu, pe ideea că, în perioada 20-23 decembrie 1849, blocat de zăpezi, căminarul ar fi rămas la Iași, cu treburi, și că, deci, nu putea să fie prezent la Ipotești, să facă acea însemnare” (Eminescu, Data nașterii, în „Eminesciana - 145”, 1995). Suntem de acord, a fost plecat, la ora nașterii poetului, dar nu putea să afle ora respectivă de la soție și de la cei ce au fost în jurul ei, în acel important moment al vieții ei, venirea pe lume a celui de al șaptelea copil, care, ea nu știa, putea să fie un geniu sau cretin. Dumnezeu l-a „declarat” Fiul său, Luceafărul Poeziei Românești!

Călinescu avea, totuși, să accepte ideea notațiilor lui Eminovici-tatăl, cum că: „Eminovici știa mai bine decât popa, când i se născuseră copiii, că ținea răboj de ei și înscrisese, negru pe alb, zicând: «astăzi, ziua, ceasul și minutele nașterii». Și apoi, de ce a fost botezat la o săptămână, dacă se născuse pe 15 ianuarie?

La aceste întrebări voi încerca a răspunde, mai întâi, prin **calculul numerologic***, metoda constând în înmulțirea anului nașterii, cu ziua și luna: $1850 \times 15.01 = 2776850$, luând în calcul un compas de 10 ani, Eminescu trebuia să viețuiască 70 de ani (graficul I). Reluăm calculul, cu datele furnizate de tatăl său și chiar de el: $1849 \times 20.12 = 3720/1234$, 40 de ani și dacă privim graficul (II) observăm faptul că declinul pe axa vieții se accentuează, de prin 1877, când avea să vină la „Timpul”, în București, moment în care „viața și activitățile lui s-au dezordonat de tot” (vezi, O.

Minar, *Cum a iubit Eminescu?*, Ed. Lumina, nr. 22-23, p.72), intrând într-o cădere liberă de 10 ani! În anul 1885, poetul îi scria Veronicăi: „Tu trebuie să-ți închipui astăzi, sub figura mea, un om foarte obosit (...). În opt ani, de când m-am întors în România, decepțiune a urmat la decepțiune și mă simt atât de bătrân, atât de obosit, încât degeaba pun mâna pe condei, să încerc a scrie ceva (...). Aștept telegramele Havas ca să scriu, iar să scriu de meserie, scrie-mi-ar numele pe mormânt și n-aș mai fi ajuns să trăiesc” (Al. Vlahuță, *Din goana vieții*, vol. III, p.79/80). Iată, confirmarea căderii libere fizice și psihice, în care se afla...

Revin la ceea ce s-a întâmplat în perioada nașterii nativului Mihail, privind graficul bioritmic, din care trebuie să înțelegem graba cu care avea să fie declarat botezul. Din 24 decembrie 1849, copilul se afla în negativ fizic, până pe 4 ianuarie (graficul III), o perioadă cu iarnă grea. Revenirea pe bioritm fizic, sunt sigur, l-a determinat pe tată să-l ia pe naș și să facă drumul Botoșanilor, spre înregistrarea și încreștinarea copilului. Nu accept ideea că acest copil, într-o stare fizică precară, a fost dus de la Ipotești la Botoșani! O susține și G. Călinescu (p.36) cum că mama este semnată, în acel act dublu, de naștere și botez, în fals (!). Nu știu dacă cineva a încercat să afle de nu cumva Mihail a fost botezat la Ipotești? Sau deloc!

* vezi, Liviu Poenaru, *Eminescu sub*

Vasile Turculescu

Cum se juca Lucy?

În general se consideră, și pe drept cuvânt, că ghicitorile, enigmaticele, cimiliturile au o străveche existență, încă din antichitate. Și se dau ca exemple apariția scrierii hieroglifice în Egipt și scrierea cuneiformă din Mesopotamia, situată cam spre sfârșitul mileniului 4 î. Hr., aceste scrieri părăd adevărate rebusuri și criptografii cu care suntem atât de obișnuiți astăzi. Dintr-o firească nevoie de datare în timp, se recurge la exemplele de mai sus. Dar ar fi o mare greșeală să se creadă că înainte de aceste scrieri n-au putut să existe și să circule oral o mulțime de ghicitori și enigme ale tuturor popoarelor. În acest caz se naște întrebarea: cât de vechi ar putea să fie asemenea creații orale și dacă nu este de-a dreptul descurajant să ne punem o asemenea întrebare la care nu se poate răspunde?

Părerea mea este că asemenea producții au însoțit pe om de-a lungul întregii sale existențe. Cu o asemenea ipoteză, mai mult o ficțiune rebusistă, ne putem apropia totuși mai convingător de ideea tulburătoare a simbiozei de mai sus. În acest scop vom porni de la următorul fapt real.

În luna noiembrie 1974 este descoperit în deșertul Afar din Ethiopia, cel mai complet schelet de hominid găsit vreodată.

Oamenii de știință au început, de îndată, studii de cercetare a acestui schelet. Au stabilit astfel că era vorba

de o femeie, că era înaltă de un metru, că avea mersul biped, că, probabil, s-a înecat în lacul ce acoperea depresiunea etc.

Paleontologii care au descoperit-o au numit-o **Lucy**, după melodia „Lucy in the sky with Diamonds” (Lucy în cerul cu diamante) de Beatles, pe care o ascultau la megafonul din tabără. S-a apreciat vechimea lui Lucy la 3 milioane de ani, vârstă împinsă ulterior la 3,6 milioane de ani pe baza datării cu potasiu/argon. („În căutarea primului strămoș al omului”, în revista „Magazin”, nr.46, 12 nov. 1988, p.8).

Ținând seama că puii tuturor vietăților au o înăscută tendință spre joacă, ne putem întreba, în mod firesc, cum se va fi jucat Lucy sau alți copii de pe vremea ei, având în vedere că erau oameni în devenire?

Este foarte posibil ca, în joacă, unul dintre acești copii să se fi ascuns după un pom și ceilalți să-l caute. Imaginați-vă, așadar, „un joc de-a v-ați ascunselea” chiar în forma lui cea mai rudimentară. Acesta are însă toate caracteristicile unei ghicitori, de la care se poate tinde și spre alte forme. Sau un copil va fi luat o piatră într-un pumn și-l va fi „întrebat” pe celălalt copil „în ce mână ține piatra”. O joacă spontană, o joacă nevinovată, dar o joacă ce va duce, în timp, până la rebusurile noastre de azi.

Iată de ce putem considera pe Lucy drept „prima rebusistă a preistoriei”! Iar ficțiunea pe care v-am propus-

Alexandre Dumas-tatăl, la Ploiești

Horia Dobran și Dumitru Nedelea

La Ploiești în ziua de 26 mai 1858, ploua cu găleata. Totuși, diligența cu patru cai a sosit la timp de la Brașov și a tras, ca de obicei, la „Hotelul din București” de pe Calea romană. Aproape 100 de persoane așteptau diligența. Niciodată, în salonul rezervat pentru „soarele” nu se întâlneau oameni atât de diferiți: consulul Franței la București, actorii unei trupe în turneu, prefectul, două tarafuri de lăutari, profesori, judecători, cârciumari, guvernante, domnișoare de pension etc.

După ce diligența opri în fața intrării „de onoare” sări din ea un soi de uriaș, cântărind 180 de ocale, cu un păr ca de negru, îmbrăcat excentric, într-o redingotă în carouri și care, cu o voce răgușită, reuși să captiveze imediat pe cei ce-l așteptau de mai bine de două ore.

Era Alexandre Dumas - tatăl, celebrul autor francez a 25 de volume

de drame și a 250 de romane, care, în drum spre Rusia, făcea un popas în Ploiești, pentru a schimba diligența.

Mai târziu, când avea să publice la Paris relatările sale din lunga călătorie în Rusia, unde a vizitat

Petersburgul, Nijni - Novgorod, Moscova și Caucazul, scriitorul va povesti fraților Goncourt o serie de întâmplări care l-au făcut să întârzie 3 zile la Ploiești.

Întregite cu unele izvoare locale, vom povesti și noi, pe scurt, pățaniile lui Alexandre Dumas în orașul nostru.

Prima zi de întârziere s-a datorat unui afiș pe care scriitorul l-a văzut în momentul când domnul Braun, antreprenorul hotelului, trecea în registrul vizitat de agie (poliție) identitatea pasagerului: Alexandre Dumas, născut la 24 iulie 1802, la Villers-Cotterêts în Franța, 33 Rue Trois-Frères.

Afișul cu pricina anunța că trupa de la Teatrul mare din București, sub conducerea lui Matei Millo, va juca în grădina hotelului piesele „Kean” și „Don Juan de Marama”, de Alexandre Dumas - tatăl.

În ziua aceea, din cauza ploii, spectacolul s-a amânat. Alexandre Dumas, fiind curios să vadă cum i se joacă piesele în îndepărtata Valachie, și-a amânat plecarea.

A doua zi, alături de un numeros public, el a aplaudat jocul excelent al trupei lui Matei Millo. După spectacol, Dumas, fire generoasă, a dat o masă copioasă în cinstea actorilor, la care a invitat și pe artiștii din trupa lui Fany Tardini-Vlădiceanu din Galați, ce se aflau în trecere prin Ploiești. A aflat, cu o deosebită plăcere, că scrierile sale sunt citite în Țările Române cu aceeași pasiune ca și în Franța. (Al. Pelimon în 1853 tradusese „Cei trei mușchetari”, iar G. Baronzi a dat, în 1857, prima traducere a „Contelui de Monte-Cristo” și a romanului „Cei patruzeci și cinci”).

În ziua următoare, Dumas nu a mai putut prinde diligența pentru Focșani, deoarece a întârziat peste măsură la recepția ce s-a dat în cinstea sa, în casele lui Ivanciu Nedelcovici, din piața băcanilor (actuala piață Cuza). Aici s-a încurcat la o masă de „ecartè” (joc de cărți care se dispută între două persoane) cu bogatul băcan Toma Taciu. Pe la patru dimineața, Dumas, care făcea cărțile, era la al zecelea tur și câștigase o sumă foarte mare: 80.000 de franci!

Toma Taciu reluă cărțile și ceru o revanșă de 80.000 de franci, dintr-o dată.

Dumas, totdeauna mână spartă, avea o mare nevoie de bani. De aceea adoptă o poziție prudentă și oferi o revanșă maximă de 70.000 de franci.

Se dădură cărțile. Dumas pierdu și pentru că nu voia să riște și cei 10.000 de franci cu care mai era în câștig, făcu ceea ce se numea în argoul cartofarilor, „charlemagne” (retragerea bruscă din joc după ce ai câștigat, fără a acorda revanșa).

Dimineața, când s-a întors la hotel, Dumas fu întâmpinat de ceasornicarul Costache Herjencescu, un renumit vânător, grefierul C. T. Grigorescu, vestit cunoscător de vinuri, și Dima Tudorache, cel mai bun staroste al

unui taraf de lăutari. L-au invitat la un „chiulhan” vânătorec, la o cramă din „Valea Călugărului” (Valea Călugărească). Necăjit de „Charlemagne-ul” nu prea onorabil, făcut de Nedelcovici, romancierul acceptă cu plăcere invitația, socotind că la cramă îi va trece indispoziția.

Din nou își amână plecarea.

„Chiulhanul” începu pe la prânz, cu un căprior gătit vânătorește, cu 100 de pui fripți la jăratec și cu o cratiță uriașă de sarmale și mămăliguță caldă.

Cei 80 de participanți la ospăț, admiratori fideli ai lui D'Artagnan, Athos, Porthos și Aramis se încălzeau cu 200 de sticle de fetească neagră, în timp ce se aflau la răcoare alte 150 de sticle cu vin alb și se puneau la gheață 100 de sticle cu șampanie, plătite de Dumas.

Dima Tudorache, îmbrăcat în anterior de mohair și încins cu brâu lăutăresc de atlaz, cânta cu taraful său fel de fel de cântece de pahar, țigănești și ursărești.

Aproape de miezul nopții, când petrecerea era în toi, Dumas se ridică de la masă și-l rugă pe Herjencescu să-i spună ce oră este. Ceasornicarul, dorind să-l rețină, îi răspunsese că nu are ceas. Atunci romancierul scoase din buzunarul jiletcei ceasul său și îl dădu lui Herjencescu, spunându-i:

- Domnule, iată ce căutați.

- Frumos ceas, de cine-i făcut?

- De Leroy.

- Cine-i Leroy?

- Unul din cei mai renumiți confrăți ai dumneavoastră.

- De câte ori trebuie să fie întors pe săptămână?

- O dată.

- Dimineața sau seara? întrebă cu tâlc Herjencescu.

- Cum doriți, totuși e mai bine să-l întoarceți dimineața.

- De ce?

- Pentru că seara sunteți beat, domnule Herjencescu și puteți rupe arcul - răspunsese tot cu tâlc franțuzul.

Și de atunci, datorită lui Alexandre Dumas - tatăl, a rămas obiceiul la Ploiești ca ceasornicarii să recomande clienților să întoarcă

Sanda Sfichi

Constanța Apetroaie Spre Astralia

Constanța Apetroaie este o poetă autentică. Ea transcende spre lăuntru ființei, unde omul se află în multidimensiunea sa. Și cum Iubirea vine în om ca niște lacrimi ce își cer dreptatea, cum este luptătoarea ce cu Pământul în spate urcă Muntele Înstelării Adevărului spre a se regăsi, în cartea „Spre Astralia”, poeta ajunge să se unifice, prin Iubire, cu starea arhetipală a omului din lumini.

În versurile „Inima mea/ bate cu silabele/ Începutului de lumină”, poeta nu se poate referi decât la silaba sacră, sunetul primordial al creației, mantra, verbul încărcat cu putere ce aduce prin ochiul inimii viziunea prezenței lăuntrice a divinului.

Se identifică „în rugăciune cu cetele îngerești, iar sufletul ei pleacă din casa steagului impietării. Lacrima îi înflorește în cântec, iar cântecul în vers”.

Constanța Apetroaie își exprimă trăirea ca într-o succesiune de lieduri ce curg în catifeaua revelației. Primește din veșnicia Sineului crochiuri de beatitudine și aceasta prin smerenie, prin depășirea limitelor materiale, a dorințelor și a patimilor, prin neatingere. „Vreau să fiu/ După cum mă smerești/ Cântecul/ Icoanei ce-mi ești”.

Întreaga ei viață și operă a fost un zbucium, o suferință, din care însă se nasc mărgăritare de înțeleșuri, cascada iluminării.

Când își autoconștientizează Golgota Inițierii Pământene, scrie: „Doamne/ nici n-am știut/ ce sămânță ai semănat în ogorul meu,/ Iar eu l-am lăsat în paragină/ Pentru lucruri deșarte”.

Pe Constanța „Universul o trăiește, așteptarea o face lumină, cuvânt”, suspinul o face nouă.

Prin această carte, ea are o aleasă trăire spirituală; lumina este în explozie, cântecul îi îneacă zările, și în dar primește zestrea sferelor...

Mapamondul lui Fra Mauro

Gheorghe Clapa

Amplasarea spațiului dintre Marea Neagră, Dunăre și nord de Carpați era cunoscut și din reprezentările geografice ale timpului: planisfera executată la 1309 de Giovanni da Carignane, hărțile din 1311, 1313 și 1318 ale lui Pietro Vesconte, a lui Angelino Dulcarte (Catalan) din 1339 după harta lumii din 1325 a lui Angelino Dulcarte și aceea maritimă a lui Bartholomaeus de Pareto datată 1445, unde conturul Europei apare exact, Dunărea fiind prezentată cu șase guri, Atlasul catalan din 1375, precum și Codex Latinus Parisinus probabil elaborat la 1396 și transferat în 1688 la Bibliothèque Nationale din Paris din biblioteca Serailului de la Istanbul.

Il Mappamonde di Fra Maure Camaldolese, documentul cartografic italian de maximă valoare a secolului al XV-lea în care figurează și Bârladul datorită diametrului său orizontal de 1,96 m și numai de 1,93 pe cel vertical are un contur puțin eliptic, fiind înscris într-un pătrat cu latura de circa 2,23 m. În cele patru colțuri libere create prin amplasarea planisferei în pătrat, sunt reprezentate elemente geografice, cosmografice și texte referitoare la ele. Este executat pe pergament în culori, neavând nici scară și nici vreun semn care să indice direcția sau roza vânturilor, punctele cardinale putându-se citi pe circumferință.

Mapamondul a fost realizat într-o preamărire a Ilustrissimei Signorii a Veneției, de călugărul Fra Mauro Camaldolese, spre sfârșitul vieții sale (1448-1459), dar terminat în 1460 după decesul său, deoarece toate informațiile acestea surveniseră înainte de 20 octombrie 1459, fapt confirmat și de registrul abatelui Maffeo Gherardi care menționa: „copiile Mapamondului și ale desenelor și scrierilor lui Fra Mauro fuseseră depozitate într-o ladă încuiată”.

Anul 1448 nu reprezintă în mod cert data când Fra Mauro a început să lucreze acest mapamond, ci doar momentul general de când au început a se întocmi mapamonduri. Acestui învățat călugăr, regele Alfonse al V-lea îi comandase anterior un alt mapamond ce îi fusese trimis suveranului la începutul lui 1459, dar despre care nu se mai știe nimic. Anul 1448 poate fi socotit ca punct de plecare în alcătuirea de planigloburi, deoarece, atunci au început să apară în registrele mănăstirii cheltuieli pentru procurarea de culori, foiță de aur ș.a. Mapamondul aflat în biblioteca Marciana se termină la 1460. Pe dosul pergamentului există următoarea însemnare: „MCCCCLX în ziua de XXVI august s-a terminat această lucrare”.

Fra Mauro a fost venețian, călugăr al ordinului camaldoles de la mănăstirea San Michele di Murano, iar o medalie contemporană lui, ori puțin mai târzie, îi reproduce efigia având inscripția „Frater Maurus (Sanctis) Michaelis Muranensis de Venetiis ordinis Camaldulensis chosmographus incomparabilis”. Tot la 1448 apăruse și un alt mapamond, opera cartografului Andrea Bianco din Veneția, care încă din 1436 executase un atlas nautic cu zece hărți în același oraș și că mai apăruse și un alt colaborator al lui Fra Mauro: Francesco da Chorso, se poate deduce asemenea părerii lui Roberto Almagià că la San Michele di Murano ar fi existat un atelier cartografic a lui Fra Mauro, sau sub directa lui supraveghere. Din acest atelier ar mai fi rezultat și o altă hartă asemănătoare Mapamondului, ce se păstrează în Biblioteca Apostolică a Vaticanului.

Mapamondul lui Fra Mauro și-a găsit locul în biserica San Michele la Murano fiind ulterior așezat, până la jumătatea secolului al XVI-lea, într-un dulap dintr-o încăpere din apropierea corului, denumit de atunci a „Mapamondului”, iar de aici transportat la 20 decembrie 1655 în biblioteca bisericii,

unde rămâne 150 ani. Bibliotecarul Marcianei, Jacoppo Moreli, îl redescoperă la 20 august 1790, descriindu-l astfel: „Fra Mauro Camaldolese. Planisferă desenată și pictată în diverse culori pe pergament, lată de opt picioare și opt uncii, operă faimoasă din secolul al XV-lea așezat deasupra ușii bibliotecii”. El propune mutarea Mapamondului în 1807 la biblioteca Marciana din Veneția din cauza pericolului confiscării bunurilor culturale ale bibliotecilor mănăstirești de către puterea napoleoniană. Așezat în sala Sansovino în mai-iunie 1811, este mutat după un an împreună cu întreaga bibliotecă la palatul ducal găsindu-și locul în sala Marelui Consiliu, iar apoi transferat împreună cu alte importante piese cartografice în altă sală destinată drept sediu Muzeului de Arheologie.

Muzeul va fi separat de Biblioteca Marciana la 1882, Mapamondul fiind lăsat în custodia Muzeului care ulterior, la 1905, refuză a-l restitui bibliotecii deși acesteia i se repartizase un nou sediu. În 1924, Mapamondul este reintegrat colecțiilor Marcianei împreună cu presupusul bust de piatră contemporan al lui Fra Mauro care fusese distins cu titlul de „Cosmographus incomparabilis”. Pe această planisferă desenul apare invers, dar scrisul rămâne normal de la stânga la dreapta. Dunărea curge de la dreapta la stânga, iar Valachia este plasată în sudul ei, iar poziția polilor este inversată. Mapamondul are legende explicative, unele lungi, din grafia lor putându-se deduce că au fost scrise de cel puțin două mâini, aparținând probabil unor colaboratori.

Tullia Gasparini Leporace a descoperit că unele legende au fost scrise pe fâșii de pergament care s-au lipit fie pe fondul liber, fie pe cel desenat al Mapamondului, iar uneori chiar peste alte înscrisuri inițiale denotând intenția de corectură a acestora. După decesul lui Fra Mauro au fost găsite unele desene și note ce-i aparținuseră. O hartă ce se află în biblioteca Apostolică a Vaticanului are multe asemănări dar și deosebiri cu Mapamondul. Ambele sunt invers orientate, modul de așezare și nomenclatura localităților coincid, iar conținutul a 20 de legende este identic. Fra Mauro ar fi folosit această hartă, sau una asemănătoare și pe care a completat-o cu date noi. Călugărul cartograf s-ar fi inspirat și din alte surse: o hartă foarte frumoasă și veche și un mapamond adus de Marco Polo din China. S-a ajuns la concluzia cum că Fra Mauro a folosit mapamondul lui Marco Polo.

Este puțin probabil, crede Roberto Almagià, ca Marco Polo să fie adus hărți, sau să-și fi notat, dacă ar fi avut hărți, localitățile vizitate. În Mapamondul lui Fra Mauro (1460) sunt elemente de proveniență poliană, dar că ele provin din opera scrisă a lui Marco Polo. Fra Mauro culegea și folosea toate resursele de informare vrednice de a fi luate în seamă. Posibilitățile de documentare i-a permis menționarea Vlahilor și a ținuturilor în care este cuprins și Bârladul în Mapamond. Despre plaiurile noastre se știau destule spre a putea figura în contextul continentului european, datorită luptei pentru stăvilirea expansiunii otomane, iar apoi fiindcă interesele Sfântului Scaun privind infiltrarea și răspândirea catolicismului. Li se mai adăugau relațiile prilejuite de schimburile economice și informațiile diverșilor călători, negustori, militari, agenți diplomatici, misionari, la care se adaugă hărțile și portulanele.

Bilago (Bârladul) este menționat în cel mai valoros document cartografic venețian al secolului al XV-lea - MAPAMONDUL LUI FRA MAURO.

De la extaz la... disperare

Alexandru Mănăstireanu

Sfârșit de an școlar 1930-1931 la Școala Normală de băieți din Bărlad. Obținusem acel neașteptat și nesperat premiu I pe clasă și pe școală, finalizat cu felicitări și multe strângeri de mână în sala de festivități a școlii. Uluiți, istoviți de emoții și moleșiți de căldura sufocantă inerentă unei mari aglomerații, eu și inimosul meu tată aproape că nu mai știam ce e cu noi. Ne-am revenit cu o gură de aer proaspăt la una din ferestrele deschise pe un lung coridor în timp ce tata rostea marea promisiune că va face orice pentru a-mi atinge visul de a fi învățător. Tăcuți și liniștiți ne-am îndreptat spre locul unde căruța cu cei doi plăvani ai tatei ne aștepta... gata de întoarcere spre Priponești, la casa noastră.

Mare bucurie acasă, unde mama și frații ne așteptau. Îmbrățișări și sărutări, cuvinte de alint și dragoste într-o casă în care orice bucurie era percepută ca o rară stare de fericire.

Începând cu ziua următoare, eu, fericitul, am intrat în programul obișnuit de muncă în gospodăria noastră, pentru ca în septembrie să pot pleca la școală cu bani de taxă școlară și cărțile necesare în noul an școlar. Tot timpul școlarității mele am folosit manuale vechi cumpărate la jumătate de preț și revândute apoi în anul următor. Era o mare economie ce realizam la fiecare început de an școlar. Aveam conșcolari atât din satul meu, cât și din satele vecine încât marea mea reușită n-a rămas un secret ceea ce mi-a creat o atmosferă specială situându-mă în fruntea școlarimii satului. Vedeam în jurul meu semne de prețuire a celor pe care îi întâlneam.

Într-o duminică, pe seară, pe când mă deplasam în partea de sud a satului, am trecut prin fața casei fostului meu director al școlii, Ștefan D. Baștă, care stătea de vorbă cu unul din frații săi, colonel în armata română. Îmbrăcat corect în uniformă școlară pe care o purtam cu drag, trec prin fața lor, cu pas sprinten, salut cu respect și-mi văd de drum.

Sunt invitat să mă opresc pentru un schimb de vorbe. Directorul nu prididește a mă lăuda către fratele lui pentru reușita mea, fapt ce a impresionat deosebit pe colonel, încât acesta, după un moment de gândire mă întreabă dacă n-aș fi dispus să trec de la școala normală la liceul militar din Iași. Surprins de această propunere ezit câteva clipe, apoi răspund sfios că eu abia fac față la școala normală, încât nu cred că pot rezista la un asemenea liceu. Colonelul îmi spune că, dacă accept transferul, nu voi avea nevoie decât de două lucruri, și anume: să învăț tot atât de bine ca și până acum și să mă încadrez în disciplina militară. Stau puțin în cumpănă... ispita era foarte mare... chibzuiesc și răspund că nu am curajul să fac acest pas, că nu doresc să mă fac ofițer, deoarece visul meu e cu totul altul... Mi-e greu să mă văd, o viață întreagă, acționând la ordin, așa cum cere viața de ofițer.

Interlocutorul meu nu cedează și-mi spune că, dacă mă mai gândesc și mă hotărâsc să fac pasul propus de el,

să mă adresez fratelui său - de față - și el îi va comunica hotărârea mea, iar transferul se va face imediat.

I-am promis că mă voi mai gândi și-i voi da un răspuns... dar, n-am avut curajul să fac pasul cerut.

Tot cam în acea perioadă, preotul din Priponești îl determină pe tata să mă convingă să trec la seminarul din Huși, unde avea un fost coleg ca subdirector și că ușor pot obține transferul de la normală la seminar. Oricât a dorit tata să trec la seminar, eu am rămas neclintit în hotărârea mea. Preotul și-a închipuit că, ceea ce n-a reușit tata, va reuși el să mă convingă. Cum frecventam regulat biserica, într-o duminică, pe când se dădea anafora, preotul mă roagă să rămân la urmă... Am priceput ce voia și după sfârșitul slujbei, alături de preot, străbat distanța până la casa lui într-o discuție pe tema preoției și a trecerii mele la seminar. I-am răspuns că nu vreau să schimb școala și viitoarea profesie. Argumente peste argumente aduse de preot nu-mi pot schimba alegerea. În ultima instanță îi răspund în felul următor: „Părinte, mai gândesc că misiunea preotului e sacră și de mare răspundere în fața lumii și a lui Dumnezeu. Ca simplu mirean pot avea o șansă în fața lui Dumnezeu în caz că greșesc, aceea că n-am știut să deosebesc binele de rău și voi fi iertat, dar ca preot, nu mai pot invoca aceeași scuză”. Tăcere din partea amândurora... Tocmai ajungeam la casa preotului. La despărțire, preotul îmi spune să mă mai gândesc și să-i dau răspunsul mai târziu. Răspunsul meu fusese deja dat.

Am rămas la locul meu și n-am regretat niciodată că n-am ajuns preot, deși, dacă aș fi fost preot, cred că aș fi fost unul bun.

Vacanța de vară ia sfârșit și la 15 septembrie iată-mă la școală în clasa a III-a. Cu puținii bani pe care i-am avut, am dat o parte din suma convenită pentru taxa școlară, am dus partea de alimente cerute fiecărui elev și pornesc din plin și cu drag în noul an școlar. Totul mergea strună. Eram acum școlar mare și prinsesem temeinic deprinderea de a învăța din ce în ce mai bine.

Învățam cu spor, eram sănătos ca un adevărat vlăstar de țaran, călit în munca fizică din timpul verii și eram bronzat ca un harap, de parcă toată vara m-aș fi prăjit la soare pe malul mării... Eram la vremea aceea un adevărat școlar fericit. Era pe la jumătatea lui octombrie 1931 și ne aflam în miezul crizei economice.

Școala se confrunța cu nevoia de bani și era greu să facă față desfășurării normale a activității. Se apelează la elevi să-și plătească taxa de școlarizare. Până la acea dată, în fiecare sâmbătă după orele de curs, se făceau liste lungi cu elevi ce trebuiau să aducă bani. Mi-a venit și mie rândul să plec după bani acasă, la părinți. După masa de prânz, împreună cu Lăcătuș Grigore, coleg de clasă, pornim pe jos din lipsa banilor pentru tren și încet, încet mergem fiecare la destinația lui.

Soarele blând de octombrie ne îmbie la drum. În jurul orei șase seara ne apropiem de gara Ghidigeni, de

unde eu apucam spre dreapta către Priponești, în timp ce colegul mai avea destul de mers până la Munteni-Tecuci. La scăpătatul soarelui spre apus, ajung acasă spunând că am venit pentru ziua de mâine, ca să-i văd, fiindu-mi dor de casă.

Acasă totul părea să fie bine. Eu mă forțam să nu cunoască ai mei că sunt îngândurat, supărat...

Totul decurge bine până la ora obișnuită, a reîntoarcerii la școală. Le spun că luni am ore mai târziu și că pot pleca luni dimineața, ca să ajung la Bârlad la ora 8.

Luni dimineața tata mă previne că e cazul să fiu gata de plecare ca să nu pierd trenul...

Abia acum le spun care mi-a fost dorul de casă... Bietul tata, cu durere în suflet, îmi spune că în casă aproape că n-are bani pentru o cutie de chibrituri.

Cu obidă în suflet le spun că în fața acestei situații va trebui să întrerup școala. Ce neagră zi a fost acea zi de octombrie, când visul școlarității mele se prăbușea... fără zgomot, iar promisiunea solemnă a tatălui meu nu mai putea fi luată în calcul. În gospodăria noastră exista vin, grâu, porumb și vițel ori porc de vânzare, dar nimeni nu cumpăra din lipsă de bani. Eram în plină criză economică.

Mai discut cu ai mei, dar nu se întrevede o ieșire din această nenorocită și disperată situație. Deci, adio școală!!! Îmi era rușine de situația în care mă aflam. Euforia, extazul de astă-vară dispăruse. Am rămas cu disperarea cea mare...

Caut să-mi fac de lucru. Mă duc la via nobilă a noastră și încep să descurc aracii, să-i stivuiască și să-i pregătesc pentru iarnă. Apoi, la câteva zile, încep să îngrop via nobilă spre a o feri de îngheț. Nu uitasem că tata, îngropând via în toamna lui 1928, a avut astfel posibilitatea să mă dea la școală.

Lucram cu îndârjire, cu disperare, dar și cu spor. Munca îndârjită și oboseala mă făceau să uit de situația grea, disperată în care mă aflam. Parcă îmi era rușine când mă întâlneam pe drum cu cineva. După îngropatul viei, iau hârlețul tatei și plec la vie, ca să uit de mine însumi. Am luat pe rând la defundat toate haturile și poienile cu vița lipsă din vie și le-am defundat pe toate, până în jur de 20 noiembrie, când a început să înghețe pământul. În ziua următoare, de comun acord cu tata, hotărâm să mergem la Bârlad să-mi iau bagajele și actele ce le aveam la școală. Zis și făcut.

21 noiembrie 1931. Plecăm cu noaptea în cap spre Bârlad, pe jos, din lipsă de bani, calculat ca până la căderea serii să revenim acasă. Coborâm din Priponești spre gara Ghidigeni și apoi pe șosea spre Bârlad, cu un vânt tăios și rece în față mergem și mergem. Vântul a adus și fulgi de zăpadă, care ne izbeau dușmănos în față.

Străbatem pe jos cei aproape 30 km până la școală și caut să merg la cancelaria școlii. Închis! Zi de sărbătoare.

Merg cu tata acasă la prof. Paul Constantinescu, cu domiciliul în vecinătatea școlii. Ne spune că azi, fiind sărbătoare, nu vine la școală, dar că mâine, 22 noiembrie, la ora 10, să fim prezenți la biroul lui că ne va primi.

Ne întoarcem la școală, dar ce puteam face acum,

când parcă ieșisem din rândul școlărilor. Nu știu cum fac și-l conving pe tata să luăm lucrurile ce le aveam și să plecăm, de parcă cineva ne zorea pe drumul spre casă.

Am strâns tot ce aveam la clasă și dormitor, facem balotul și alte pachete și astfel încărcăți, o luăm spre ieșirea din școală, de pe str. Regală, și trecem pe trotuarul de pe partea spitalului, ca să nu ne întâlnim cu cineva cunoscut. Prin fața spitalului, surpriză mare! Prof. C. Iacomî, subdirectorul școlii noastre, mă observă și începe să strige la mine și să tragă de bagaj înapoi spre școală.

M-a certat că am plecat din școală fără să mă adresez lui ca subdirector și profesor de istorie. Eram elevul lui favorit!

Destul că am pus totul la loc, tata a plecat în oraș să mănânce și să doarmă peste noapte la o cunoștință, iar eu am luat loc în rândul colegilor de clasă.

În drum spre cunoștința la care urma să găzduiască tata, în fața cinematografului de atunci - astăzi Victoria - circula mulțime de trecători. Tata observă o cârpă făcută ghemotoc care circula ca o minge de fotbal în vârful picioarelor celor ce mergeau cu sau fără interes. Ajunge și el la cârpă, calcă cu vârful bocancului pe ea, i se pare că ar fi ceva în ea, se apleacă, ia ghemotocul respectiv și-l strecoară în buzunarul sumanului. Ajuns la gazdă i se servește masa, își aduce aminte de ce avea în buzunar și... surpriză! 2400 lei - o adevărată avere la timpul acela. Toată noaptea n-a putut dormi. În drum spre școală, tata s-a oprit la locul unde găsise banii să vadă dacă nu cumva vede pe cineva căutând ce pierduse. Își închipui că banii poate aparținuseră unei femei necăjite care acum îi căuta. Nedescoperind păgubașul, continuă drumul spre școală, la întâlnirea de la ora 10 cu directorul P. Constantinescu.

Mi-a spus de banii ce-i găsise și a zis că poate sunt în norocul meu... Mergem la director. Ne primește cu toată bunăvoința. Discută cu tata despre motivul retragerii mele din școală. Ascultă cu răbdare toată povestea tristă a noastră.

Tata se împacă până la urmă cu gândul că poate îmi voi face un rost ca subofițer când mi-o veni timpul de armată. Directorul îi obiectează că aceasta n-ar fi o soluție tocmai bună. Ne spune în final că nu-mi dă voie să plec din școală, că trebuie să rămân, să continui studiile, că are un nepot pe care îl întreține în școală și că era în ultimul an, că la vara viitoare nepotul lui va ieși învățător și că din moment ce el termină „Fiul dumitale va trece în locul nepotului meu și va avea toată grija de el”. Și eu și tata auzim vorbele răspicate spuse de director, dar parcă nu ne vine să credem.

Nu știm dacă trebuie să plecăm din birou, să mai rămânem. Văzându-ne nedumeriți, Paul Constantinescu îi întinde tatei mâna în semn de rămas bun și ne spune și mai răspicat: „Domnule, lasă băiatul aici și vom vedea ce putem face acum. E păcat ca un asemenea băiat să rămână la coarnele plugului”.

Și am plecat eu la clasă și tata acasă și neagra disperare s-a transformat într-o luminoasă nădejde spre viitor și asta datorită aceluia OM minunat, profesorul PAUL CONSTANTINESCU, pe care nu-l voi uita până în

Elena Androne

O controversă... de două mii de ani

- urmare din numărul trecut -

Părerii și controverse

În 1934 se angajează o discuție foarte vie în jurul acestei prefețe, discuție în care sunt antrenati mai ales Mircea Eliade, G. Racoveanu și Mircea Vulcănescu.

Mircea Eliade consideră că apariția cărții *De două mii de ani* a reușit „să facă pe antisemiți să urle de bucurie, pe evrei să se lamenteze și pe gazetarii deștepti să scrie articole cu haz” (Mircea Eliade, Art. *Judaism și antisemitism, Preliminarii la o discuție*, în *Vremea*, 22 iulie 1934). El observă **problematica tragică** pe care o presupune publicarea cărții. Concret, se referă la actul de curaj pe care l-a avut autorul, de a scrie această carte „pe care nimeni nu i-a cerut-o și a stăruii să fie prefațată de domnul profesor Nae Ionescu, dându-și foarte bine seama și de riscurile și de durerile și de comentariile penibile la care se expune” (*Judaism și antisemitism*). Ceea ce îi reproșează Eliade lui Nae Ionescu, în termeni reverențioși de altfel, este faptul de a fi transferat problema în plan teologic, sau că este scrisă într-un plan al filosofiei istoriei, când de fapt aceasta trebuia scrisă mai degrabă din punct de vedere social. Chiar și așa i se pare penibil războiul creat în jurul ei, doar pentru că are „nenorocul de a fi scrisă din punctul de vedere al filosofiei istoriei”, dar „ce vreți – le spune Eliade criticilor – așa se scrie filosofia istoriei: fără vorbe dulci, fără lucruri de toate zilele, fără jocuri de cuvinte”, scrie el în același articol din 22 iulie.

Eliade se revendică de la moștenirea istoricului Hasdeu, specialist al „leprei evreiești”, a poetului Eminescu, care era un „filosof, care nu cunoștea și nu iubea metafizica creștină”, dar și a filosofului Vasile Conta, „un materialist fervent”, și care se distinsese în 1879 cu lucrarea *Chestia evreiască*. În opinia lui, „antisemitismul acestor trei mai români este periferic; este economic și moral”, subliniază Eliade, care se recunoaște din plin în această nobilă cauză astfel redefinită (A. L-Lavastine, op.cit., p.265). El se întreabă: „spune undeva Biserica noastră că evreii întrucât sunt evrei nu-și pot găsi mântuirea? Nu.” Și completează răspunsul: „Există în anumite canoane câteva referiri la evrei; dar ele nu implică nicidecum *siguranța* nemântuirii evreilor”. Mai mult Eliade crede că „Dumnezeu poate mântui pe oricine, chiar dacă acel oricine este în afara comunității de dragoste creștină. După cum poate refuza mântuirea și unor membri din creștinătate” (citate din art. *Judaism și antisemitism*).

Prefața cărții lui Mihail Sebastian nu numai că a stârnit păreri diferite, dar a iscat un adevărat război de idei. G. Racoveanu comentează intransigent articolul *Judaism și antisemitism. Preliminarii la o discuție*, al lui Mircea Eliade, în revista *Credința*. Publicate episodic, articolele lui Racoveanu analizează și în același timp contrazic ideile lui Eliade. Astfel, spune el, observațiile pe care le face Eliade cu privire la prefața realizată de Nae Ionescu la cartea *De două mii de ani*, se concretizează în două obiecțiuni: „o mișcare de translație, nejustificată, din planul filosofiei istoriei pe cel al teologiei”, iar cea de a doua, „o eronată rezolvare a unei probleme teologice” (G. Racoveanu, art. *O problemă teologică eronat rezolvată, sau: ce n-a înțeles d. Mircea Eliade*, în *Credința*, 29 iulie, 1934, p.3). Cu privire la primul aspect, Racoveanu spune că lasă în seama profesorului să-și lămurească elevul cum „stă cazul cu grava nebăgare în seamă, pe care acesta pretinde că a surprins-o”, limitându-se la cel de-a doua idee. Astfel, ajunge să îi reproșeze lui Eliade că nu e „nicicum lămurit asupra criteriului adevărului

în Biserică. De aci toată încurcătura”. De aceea, consideră necesar să îi amintească de faptul că „Biserica are o învățătură despre viața veșnică și despre osânda veșnică”. Iar ca exemplu îi reiterează un fragment din Evanghelia lui Ioan, V-29, prin care se spune clar că există o „suferință veșnică și o bucurie veșnică”, iar despre mântuire, Racoveanu precizează: „dracii și Iuda nu se mai mântuiesc”.

Mircea Eliade îi răspunde „prietenului și camaradului de redacție”, așa cum îl numește pe Racoveanu cu articolul *Creștinătatea față de iudaism*, publicat în *Vremea*, din 5 august, care are ca preocupare principală mântuirea evreilor. Eliade insistă încă o dată asupra faptului că „creștinătatea întreagă și Biserica ortodoxă cunoaște anumite fapte care sunt damnate în vecii vecilor; de pildă Iuda, Satana, îngerii Satanei și oamenii care au căzut pradă lor. Dar despre evrei nu se spune nimic”. Pentru a demonstra clar că G. Racoveanu nu este de aceeași părere cu el, Eliade ține să precizeze că puțina teologie pe care o știe a învățat-o de la profesorul său Nae Ionescu care, spune el, l-a îndreptat către izvoare certe, cum ar fi Macarie, Confesiunea ortodoxă a lui Petru Movilă, patristica orientală, sau solidele exegeze catolice. De aceea, el afirmă că l-ar mira să greșească asupra problemei puse în discuție, având în vedere autoritatea izvoarelor la care a recurs. Despre afirmația lui Racoveanu, că evreii ar fiamnați pe veci,

Eliade spune că această afirmație a mai fost făcută de cineva „și a fost declarat eretic”. Este vorba despre Marcion. A doua oară, tot un eretic a spus acest lucru, Baius, care a contestat posibilitatea de mântuire a necredincioșilor, păgâni, evrei și mahomedani. Asocierea opiniilor lui Racoveanu cu cele ale unor eretici nu se oprește aici, Eliade amintind și de Jansenius, care a afirmat că unii oameni, în speță evrei, sunt pe veci condamnați. Referitor la paragraful pe care îl redă Racoveanu din Evanghelia lui Ioan, Eliade simte nevoia să precizeze că a fost omis tocmai ce era important și relevant. El spune că Iisus nu se referă exclusiv la evrei, ci la aceia care au „încetat de a fi evrei” și redă vorbele lui Iisus: „De-ai fi fost fii ai lui Avraam, lucrurile lui Avraam ai fi făcut” (V.39). Iar acei evrei care au încetat de a mai fi fiii lui Avraam, au încetat de a mai fi evrei: „Voi din tatăl Diavolului sunteți și poftele tatălui vostru voiți să faceți” (V. 44). Așadar, concluzionează Eliade, păcatul este acela de a-ți vinde sufletul diavolului și nu stăruința în evreitate.

Mântuirea evreilor este o problemă percepută diferit de cei doi. Dacă pentru Racoveanu evreii suntamnați pe vecie, pentru Eliade acest lucru rămâne o problemă foarte delicată și gravă. De aceea, el crede că cel mai bine ar fi „să-i lăsăm pe evrei în voia Domnului și să ne ocupăm de mântuirea noastră”.

Racoveanu nu lasă articolul lui Eliade fără răspuns. El publică ulterior o serie de materiale în , revista *Credința*, prin care își impune punctul de vedere. De pildă, în data de 22 august, Racoveanu scrie că Eliade și-a dat singur cu pumnii în cap, citând din textul lui Ioan, pentru că „D.Eliade n-are de unde ști că a fi fiu al lui Avraam însemnează a fi moștenitor Făgăduinței; însemnează a se bucura de sosirea lui Hristos... dar evreii nu s-au bucurat” (G. Racoveanu, *Creștinism, iudaism și... îndrăsneală*, în *Credința*, 22 august, p.3). Într-un alt articol, Racoveanu face trimiteri la Sfinții Părinți ai Bisericii, cum ar fi: Sf. Ioan Hrisostom: „Dumnezeu nu constrânge pe nimeni; dar dacă El voește și noi nu voim, mântuirea noastră nu e cu putință”; Apoi îi citează pe Sf. Macarie Egipteanul, Sf. Grigorie

cel Mare, Sf. Clement, Sf. Vasile Cel Mare pentru a argumenta în final că „pentru mântuire trebuie credință în Hristos. Fără ea nu e mântuire”. Și cum evreii nu cred când Iisus Hristos mântuirea rămâne doar o utopie. Incursiunea teologică a lui Racoveanu este mai mult decât explicită, el persistând asupra învățaturii creștine, prin intermediul exemplelor biblice. Printre acestea se numără și un citat din Evanghelia după Marcu: „Cel ce nu va crede (în Hristos) se va osândi” (G. Racoveanu, *Creștinism, iudaism și... îndrăzneală*, în *Credința*, 25 august, p. 4).

În cadrul polemicii generate de Prefață intervine și Mircea Vulcănescu, mai ales că „discuția a luat o întorsătură cam ciudată” (Mircea Vulcănescu, art. *O problemă teologică eronat rezolvată? Sau ce nu a spus d. Gheorghe Racoveanu*, în *Credința*, 2 septembrie, 1934). El spune că nu poate fi vorba despre o învățătură definitivă și fără greș a Bisericii, așa cum pretinde Racoveanu, întemeiat pe criteriul ecumenicității, ci numai de păreri teologice, mai mult sau mai puțin împărtășite, pentru care nu răspunde Biserica, ci autorii ei. „Cu ce autoritate vorbește atunci Racoveanu în numele Bisericii? Și pe cine crede că prostește? Lucrurile astea sunt citate dintr-un manual

ortodox a cărui apariție a fost salutată, dacă nu mă înșel, chiar de d. Racoveanu, în *Cuvântul*, cu deosebită căldură”. Vulcănescu se întreabă în final: “Să fi voit să înfunde cu orice preț pe Mircea Eliade? S-ar putea. Dar cum rămâne cu părerile lui Tudor Vladimirescu despre cinstea în polemică?”.

Răspunsul dat de Racoveanu la acest articol nu a întârziat să apară. Maniera în care scrie este la fel de incisivă ca în articolele anterioare. îi reproșează lui Vulcănescu faptul că îndrăznește să pună o balanță între învățătura lui Bulgakoff și ortodoxia lui Hrisostom sau Vasile cel Mare, a lui Damaschin și a tuturor sfinților. Racoveanu recunoaște că este un “cap ascuțit, dar de când a devenit el mai mare decât toți sfinții Părinți?” (G. Racoveanu, art. *Pentru lămurirea lui Mircea Vulcănescu, noul bogoslov*, în *Credința*, 5 septembrie 1934, p.3). Într-adevăr consideră cartea lui Bulgakoff una utilă, bogată în sugestii, însă nu este pe de-a întregul ortodoxă. Mai mult, îl trimite pe Vulcănescu la „Mărturisirea ortodoxă a Credinței Bisericii Sobornicești și Apostolești de Răsărit”, pentru a vedea atunci dacă mai poate opune acestor învățături pe cea a lui Bulgakoff și „dacă își mai permite întrebarea pe cine crede că prostește Racoveanu?”.

Vasile Turculescu

Ieromonahul Dionisie primul rebusist român cunoscut. 1809

Sub acest titlu, pus în fruntea cap. XLVI dintr-un amplu studiu despre „Cronicarul Dionisie Eclesiarhul”*, cercetătorul Pr. D. Bălașa scrie următoarele:

„În legătură cu activitatea tipografică a lui Dionisie Eclesiarhul menționăm că el este primul rebusist român cunoscut până în prezent. Pe ultima filă, la sfârșitul cărții „Panahidă”, tipărită în 1809, ingeniozitatea tipografului Dionisie Cozianu oferă un frumos rebus: DIONYSIE, desigur numele autorului de care ne ocupăm”.

E
E I E
E I S I E
E I S Y S I E
E I S Y N Y S I E
E I S Y N O N Y S I E
E I S Y N O I O N Y S I E
E I S Y N O I D I O N Y S I E
E I S Y N O I O N Y S I E
E I S Y N O N Y S I E
E I S Y N Y S I E
E I S Y S I E
E I S I E
E I E
E

Privind acest joc de semne grafice, se poate spune că ieromonahul Dionisie Eclesiarhul este „primul rebusist cunoscut în patria noastră”.

După cum se poate observa, este vorba de un romb

criptografic în care numele Dionisie poate fi citit într-un număr foarte mare de variante. Procedul acesta este îndeobște cunoscut, dar remarcabil este faptul că el era cunoscut și de cronicarul Dionisie cu aproape 200 de ani în urmă, dacă n-o fi fost chiar o descoperire a sa.

Dionisie a fost un mare cărturar al vremii sale. S-a născut în satul Stoienești (Gâlcu) și a murit la Craiova în anul 1820, la vârsta de 80 de ani. A avut cunoștințe întinse de istorie, teologie, artă plastică, astronomie, topometrie etc. Opera sa cuprinde 25 de tomuri de condici de documente, Cronograful Țării Românești, manuscrise și traduceri, acte ctitoricești etc.

Autorul studiului din care am citat, evidențiază vederile progresiste ale Cronicarului Dionisie cu privire la munci și la generalizarea culturii. Sunt subliniate, de asemenea, cele spuse de N. Iorga într-o conferință rostită la Craiova: „Aici, pentru întâia oară, cu smerenia dureroasă, un eclesiarh, un păstrător de veșminte și odoare, purtat prin Banatul austriac, de la o biserică din Craiova, Dionisie, se încumeta a vorbi despre durerile patriei sale”. Iar poetul Marin Sorescu, analizând Cronograful Țării Românești, scria: „Se poate zăbovi îndelung și cu mare folos (etnografic, lingvistic și, bineînțeles, literar-artistic) pe opera lui Dionisie Eclesiarhul, căruia i-am întocmit, acum, cu atâta entuziasm, fișa de intrare în Uniunea Scriitorilor”.

Să-l așezăm și noi, rebusiștii, la locul ce i se cuvine, pentru înaintașii rebusismului românesc.

Notă:

* În rev. „Mitropolia Olteniei”, anul XXXIV, nr.7-9, iulie-sept.1982, Craiova, Partea a II-a, pag.559 și urm.

DIMENSIUNEA UMANISTĂ A ASTRONOMIEI

- urmare din numărul trecut -

Ioan Adam

Gh. Asachi a scris, în 1838, "Emisferul Pământ și sistema Soarelui". **Prima carte tipărită de Astronomie în limba română este "Astronomia populară"**, tradusă și tipărită în 1839 de A. Marian. În 1859 apare la București, manualul "Elementele de cosmografie pentru clasili primaria" de A.T. Laurian.

După războiul ruso-turc din 1769 se pune problema ridicării topografice a țării. Astronomul rus, Ivan Isleniev, în anii 1771-1772, a stabilit pe baze astronomice coordonatele geografice ale unui număr mare de localități românești.

Lucrări geodezice pentru întocmirea hărții Munteniei au fost întreprinse în anii 1855-1857, de statul major austriac. Astronomul austriac K.Kreil (1858) a venit în România pentru harta magnetică a Europei.

În 1874, astronomul austriac Theodor von Oppolzer a venit la Iași pentru a observa **trecerea planetei Venus în dreptul discului solar**.

Efectele Renașterii s-au resimțit și în Transilvania, datorită școlilor teologice din Alba Iulia și Oradea și curțile episcopale. Episcopul catolic Ioan Vitez, care a activat la Oradea între anii 1445-1465, a pus bazele preocupărilor astronomice, inițiind primele observații în această parte a Europei. Caută să atragă la Oradea pe celebrul astronom Georg Peurbach, care-i trimite instrumente astronomice. Acestea au fost instalate în curtea episcopală și utilizate. La rugămintea lui Ioan Vitez, Peurbach a calculat "Tabulae Waradiensis" pentru meridianul din Oradea, cuprinzând prevederea eclipselor de Soare; ulterior, a mai trimis și o "Teorie a planetelor".

Astfel a luat ființă la Oradea **primul observator astronomic de pe teritoriul României**, care a funcționat într-o perioadă de avânt al științelor, înainte de invenția lunetei astronomice. Resturile acestui observator, un compas astronomic, un ceas solar și un glob ceresc sunt păstrate la Muzeul din orașul de pe malul Crișului Repede.

Aproape un secol mai târziu, la Brașov, Johann Grass (Honterus) (1498-1549) a publicat, în 1548, "*Rudimenta Cosmographica*", un manual de geografie cu sumare noțiuni de cosmografie.

În secolele al XVI-lea și al XVII-lea, Astronomia este răspândită în Transilvania prin colegiile de la Alba Iulia, Cluj și Aiud, unde apare uneori separat, alteori încadrată în matematică sau filosofie. Astfel, Johand H. Alsted a organizat colegiul bethlenian din Alba Iulia, unde s-a predat și astronomia după cartea acestuia, "*Methodus Admirandorum Mathematicorum*", tipărită în latinește în 1613, la Nassau și care cuprinde două capitole de astronomie (**Cosmografia și Uranoscopia**).

În a doua jumătate a secolului al XVII-lea a activat la Sibiu un astronom erudit, Israel Hübner, autorul unei concepții de compromis între cea heliocentrică și geocentrică, cuprinzând câteva idei originale.

Între anii 1687-1701, generalul Luigi Fernando di Marsili, prieten al stolnicului Constantin Cantacuzino, a făcut în Transilvania observații și lucrări de astronomie.

În prima jumătate a secolului al XVIII-lea, profesorul iezuit Nicolae Janos (1701-1741) a înființat **primul observator astronomic la Cluj**, și a tipărit cartea lui J. Godden conținând și probleme de Astronomie. Mai târziu, a trecut prin Cluj călugărul Maximilian Hell (1720-1790, care în timpul scurtei sale șederi la Cluj (de 3 ani), a îndrumat construirea turnului astronomic în cadrul Universității și a instalat în locuința sa un mic observator astronomic. Turnul astronomic, terminat în 1759 și dotat cu instrumente, a fost distrus de incendiu în 1798. Refăcut în 1805 și dotat cu noi

instrumente, în ultima sa perioadă de existență (1872-1896) a fost activat de către Ludovic Martin (1827-1897), care i-a completat dotarea.

Spre sfârșitul secolului al XVIII-lea apare al treilea observator transilvan, înființat de către episcopul J.Batthyanyi, la Alba Iulia, care ocupă al treilea etaj al Institutului "Batthyaneum" provenit din transformarea unei biserici. În 1797, Antonius Martonfi, numit canonic-astronom, a fost încredințat cu conducerea lui. A publicat, în 1798, lucrarea "*Initia Astronomica Speculae Batthyanyanae Albensis in Transilvania*". Urmașii lui, printre care Iosif Bede și Moise Keserü, au completat dotarea observatorului cu un cerc mural și o lunetă meridiană. În 1860, desființându-se postul de canonic-astronom, activitatea observatorului a încetat.

Prin înființarea universităților din Iași (1860) și din București (1864) învățământul astronomiei progresează, întrucât la ambele universități se înființează catedre de astronomie.

La Iași, primul profesor de astronomie a fost Neculai Culianu (1832-1915), autorul unui curs de cosmografie. În 1874, împreună cu profesorul de fizică Ștefan Micle, a observat trecerea planetei Venus prin fața discului solar.

La București, primul profesor de astronomie și geodezie a fost Dimitrie Petrescu (1831-1896), urmat de Nicolae Coculescu (1866-1952).

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea a activat profesorul de cosmografie de la Școala militară de ofițeri din București, Constantin Căpităneanu (1844-1895, pionier al Astronomiei moderne în România. El a determinat diferențele de longitudine dintre localitățile importante ale țării și a participat, permanent, la lucrările cartografice ale grupurilor de geodezi străini, care urmăreau determinarea punctelor de sprijin ale rețelei noastre geodezice, a inițiat construirea primei săli meridiane din țară la Iași și a montat o lunetă meridiană pentru serviciul orei exacte. Același lucru l-a repetat și la București.

Dintre primii patru români doctori în matematici la Paris, trei au tratat în tezele lor probleme de mecanică cerească. Ei au fost: Spiru Haret, Constantin Gogu și Nicolae Coculescu.

Spiru C. Haret (1851-1912), în teza sa din 1878, a tratat despre invariabilitatea axelor mari ale orbitelor planetare. Constantin Gogu (1854-1897) s-a ocupat în teza sa cu studiul inegalităților de lungă perioadă în mișcarea Lunii, datorită atracției perturbatoare a lui Marte. Nicolae Coculescu a studiat în teza sa de doctorat (1895)- legat de stabilitatea mișcării într-un caz particular a problemei celor trei corpuri-funcția perturbatoare, dând expresiile apropiate ale termenilor de ordin superior.

Un merit al lui N. Coculescu este înființarea Observatorului Astronomic din București. Al doilea director al Observatorului din București a fost Constantin Popovici (1878-1956), întâi matematician, apoi astronom, pe baza unei specializări la Paris. Este fondatorul Observatorului din Iași (1913). Gheorghe Demetrescu (1885-1969), al treilea director al Observatorului din București, a continuat opera de organizare a lui Coculescu și a contribuit esențial la înzestrarea cu instrumente a Observatorului din Cluj (1923-1928).

Alături de Observatorul Astronomic din București au apărut, treptat, încă trei observatoare, pe lângă universitățile din Iași, Cluj și Timișoara. Observatorul din Iași a fost înființat în 1913, în urma strădaniilor lui Constantin Popovici, cu instrumentele cumpărate de Neculai Culianu și luneta lui Conachi, ca observator didactic. Alături de Constantin Popovici au contribuit la dezvoltarea

Observatorului din Iași, Vintilă Siadbei și Victor Nadolschi.

Observatorul Astronomic din Cluj-Napoca a fost înființat pe hârtie - în 1920, la stăruințele profesorului de astronomie Gheorghe Bratu (directorul Observatorului între anii 1919-1923 și 1928-1941), care face primele comenzi la aparate și cărți, iar Gheorghe Demetrescu (între anii 1923-1928) completează aceste planuri. La toate greutățile începutului participă doi tineri entuziaști: Ioan Armeanca și Ioan Curea. La început, Observatorul a funcționat ca un laborator studentesc al Facultății de Științe, care pe măsura montării instrumentelor sale s-a angajat tot mai mult pe linia cercetării astronomice. Ca la toate observatoarele din țară, începuturile sunt caracterizate prin lucrări de astronomie practică și astrometrie.

Ioan Armeanca, după lucrări asupra determinării de coordonate geografice, trece la probleme de astrofizică, fiind promotor al ei în România.

Profesorul de matematică de la Târgu Jiu, Victor Daimaca (1892 - 1969), a descoperit două comete care-i poartă numele: cometa Daimaca 1943 și cometa Van Gent - Peltier - Daimaca 1944.

După cel de-al doilea război mondial, Observatoarele Astronomice din București Cluj-Napoca devin institute de cercetare în cadrul Academiei, încadrate cu personalul necesar și dispunând de o tematică de cercetare bine conturată pe bază de colaborări internaționale. Totodată crește și dotarea instrumentală, iar celor trei observatoare existente li se mai adaugă Observatorul din Timișoara.

Între 1959-1962, la Timișoara, profesorul Ioan Curea (1901-1977) reușește ca din resurse interne să realizeze cel de-al patrulea observator din țară și să-l înzestreze atât pentru fotometrie stelară, cât și pentru cercetări solare.

Căutând să răspundă cerințelor astronomiei moderne (în conformitate cu dotările laboratoarelor), cercetarea astronomică românească a vizat Astrometria și Mecanica cerească (promovată de Observatorul din București) și Astrofizica.

C.Drâmbă, director al Observatorului din București, în anii 1963-1977, a condus problema cataloagelor stelare, de colaborarea internațională a Observatorului Academiei, alături de Observatorul

din Pulkovo (Rusia).

O problemă de colaborare internațională este aceea a sateliților artificiali ai Pământului. Pornită prin stațiile de urmărire din cadrul observatoarelor din București și Cluj-Napoca, ulterior și din Timișoara (sub conducerea lui C. Popovici, G. Chiș și respectiv I. Curea) pentru serviciul internațional de efemeride, problema a ajuns sub aspect aplicativ la geodezie și la studiul atmosferei.

În primele decenii ale secolului XX apar lucrări sporadice de Astrofizică. Astfel, profesorul N. Coculescu face observații la o eclipsă de Soare în Senegal, profesorul G. Demetrescu descoperă o nouă stea variabilă, Enache de la Olt se ocupă de inelele lui Saturn și de teorii asupra nebuloaselor, iar profesorul C. Popovici studiază distribuția pulberii cosmice în jurul unei stele.

Prima activitate astrofizică consecventă în România a realizat N. Donici (1874-1956) cu observatorul solar de la Duboșarii-Vechi, în cadrul căruia s-au urmărit eclipsele, cromosfera și fenomenele solare, lumina zodiacală, planetele Mercur și Saturn, iar între anii 1929-1940 s-au efectuat observații zilnice cu un spectrograf cu fantă. La București, Constantin Pârvulescu (1890-1945) s-a dedicat studiului sistemelor stelare. Aproape concomitent, la Observatorul Universității din Iași, Vintilă Siadbei a urmărit strălucirea variabilei beta Ceti și variația strălucirii Novei 1934 Herculis, iar Victor Nadolschi a dezvoltat metode de fotometrie stelară vizuală extrafocală.

Primul astrofizician român, în sensul strict al noțiunii, a fost Ioan Armeanca (1900-1954), a cărui activitate a fost îndreptată spre promovarea și dezvoltarea cercetării astrofizice în cadrul Observatorului Universității din Cluj.

La Observatorul din București, Călin Popovici (1910-1977) deschide drumul spre cercetarea Soarelui, a structurii stelelor și a geodeziei spațiale în România.

În anul 1924 a fost înființat Comitetul Național Român de Astronomie (C.N.R.A.), având rolul de a coordona cercetarea astronomică din România, care în 1928 a devenit membră a Uniunii Astronomice Internaționale.

În 1977, s-a trecut la o unificare (parțială) a cercetării

George Tutoveanu

Printre plopii troieniți

Un larg de mare spumegată,
E-ntreg pământul; și prin văi,
Din zarea-n aur încrustată
Coboară palide vâpei.

Prin crânguri, colnice, zăvoaie,
Pe lunci uitate, prin livezi,
Și ulmii aprigi se-nconvoaie
Sub greul multelor zăpezi.

Din codri negura vrăjește
Tot mai adânc, mai ne-ndurat;
Și singur fumul prevestește
C-au mai rămas vieți în sat.

De strajă caselor încinse
Cu brâu de țurțuri pân-n prag,
Își pleacă trunchiurile ninse
Bătrânul plopilor șirag...

Ca de-un blestem, cuprinsul tace:
Noian de gheață și scânteii;
Dar o cărare tot se face,
Din poarta mea, la geamul ei.

G. Constandache

Bârladului

De când te știu, același ai rămas:
Cu visători pe-aleile umbroase
Și cu femei cum nu sunt mai frumoase
Ce le-nâlnești la fiecare pas...

Și-n mersul tău, la câți n-ai fost popas,
Bătrân oraș, cu apele-ți spumoase,
De câte ori, în clipe furtunoase,
Durerea ta ieri nu le-ai pus-o-n glas...

De i-ai lăsat într-un târziu să plece
Spre alte zări, în lumea care trece,
În scrisul lor mereu tu ai trăit.

Căci viața ta e zbuciumul Moldovei,
Ce l-au cântat și-l cânt' neconținți
Toți trubadurii plaiurilor slovei.

Odă șoșonilor lui Tutoveanu

O, voi meniți să-i apărați
Augustele picioare
Șoșoni străvechi și scâlciți,
Și fără-ncheietoare!

Prin ce noroaie v-a purtat
Când noaptea garduri sare?
Ați fost și voi la Podu'nalt
Cu Ștefan în picioare?

Cum stați tăcuți lângă birou!
Ce gânduri vă frământă?
E revizorul un erou?
Menirea lui e sfântă?

Dar în zadar îl protejați
De friguri și de ploii;
Căci în politică-nglodați
Rămâneți în noroi.

POEZII BÂRLADULUI

Iuliu și Virgiliu
Nițulescu și Victor Ion
Popa

Victor Ion Popa văzut de unii dintre confrăți

Mihai Luca

Victor Ion Popa este unul dintre cei mai alintați autori ai dramaturgiei noastre naționale. Cine parcurge cu luare-aminte biografia consacrată scriitorului, căruia anul acesta i s-a sărbătorit a 110-a aniversare, constată lesne că și atunci când se fac anumite observații critice asupra unor aspecte diferite ale creației sale literare, acestea sunt exprimate cu menajamente, cu o înțelegere senină, de parcă s-ar păcătui dacă s-ar pronunța mai ferm față de unele laturi mai puțin reușite, care nu se ridică totdeauna la o treaptă a valorilor indubitabile.

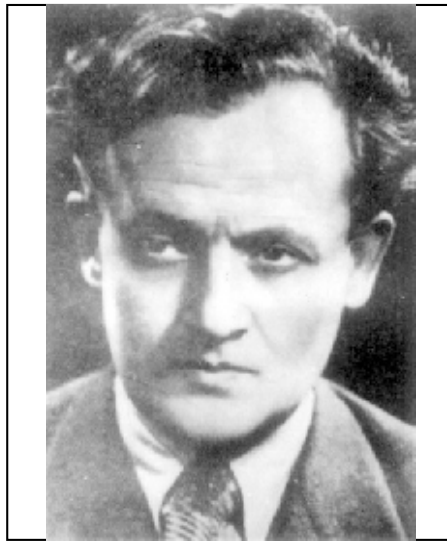
G. Călinescu, în „Istoria literaturii de la origini până în prezent”, îi acordă un spațiu amplu prozatorului și foarte succint se pronunță laudativ când este vorba de opera dramaturgului¹.

Până când și prima „Antologie a scriitorilor bărlădeni”, din 1937, se oprește tot la un fragment din „Velerim și Veler Doamne”, roman care, cei drept, a contribuit cu puțin la consacrarea definitivă a scriitorului în elita confrăților de breaslă².

Cronologic vom proba cu observații care aparțin unor reputați condeieri ca și cele făcute de noi mai sus.

Victor Ion Popa, care „niciodată nu a căzut în mrejele diletantismului”, deși a venit cu remarcabile contribuții în toate compartimentele artei protejată de Thalia (scenografie, regie, decor...), „e un fericit exemplu, un multilateral în care se pot pune toate nădejdlile”, remarca încă din 1922 Ion Marin Sadoveanu, căci dramaturgul, al cărui nume îl poartă Teatrul din Bărlad aflat anul acesta la semicentenar, „a fost unul din creatorii posedați de patima teatrului”³.

Valabilă și astăzi, după aproape cinci decenii, observația lui Valeriu Râpeanu că încă nu avem o culegere de articole, de texte privind arta regizorală, care definesc, credem, contribuția sa esențială în dezvoltarea teatrului românesc⁴, sperăm să apară o asemenea lucrare în anul următor, 2006, când se vor comemora 60 de ani de la trecerea sa în neființă și aniversarea a 50 de ani de când pe frontispiciul instituției de cultură

bărlădene se află numele dramaturgului „Teatrul Victor Ion Popa”.

Văzut de criticul și istoricul literar Eugen Lovinescu și ca „unul din ultimii povestitori sămănătoriști moldoveni de talent”, Victor Ion Popa aduce în literatura română „teatrul miciei fericiri”⁵.

Victor Ion Popa, „prin excelență un dramaturg sentimental”, având mai mult decât oricare altul simțul faptului anodin, ai cărui eroi „nu se ridică la dezbateră metafizică a condiției lor, ci caută ca, pe coordonatele unei existențe fără mari furtuni, să afle modalitățile adecvate pentru a perpetua fără tulburări viața cea de toate zilele și în limitele ei să-și afle fericirea „rămâne un moment în evoluția literaturii noastre”⁶.

Oprindu-se în sintezele sale din volumul „Comedia în dramaturgia românească”, Virgil Brădățeanu remarcă în ultima parte a lucrării „Marii comedioграфи” că, relativ la cele două piese ale lui Victor Ion Popa, „Mușcata din fereastră” (1928) și „Take, Ianke și Cadâr” (1933) se poate urmări sub diverse aspecte drumul maturizării scriitorului de comedii, a doua fiind, de altfel, cea mai importantă și una dintre cele mai valoroase realizări ale genului în dramaturgia națională.

Și, mai departe, autorul unuia dintre cele mai pertinente și mai importante contribuții la studierea literaturii dramatice românești continuă cu observația că: „Exercițiul pe care, din toate punctele de vedere, îl

reprezintă «Mușcata din fereastră» dă rod în «Take, Ianke și Cadâr», în care tema, intriga, personajele și modalitățile sunt multe asemănătoare cu prima, dar fiecare din ele are calitatea unei net superioare puteri de expresie. Dintr-un modest «branillon» a țâșnit lucrarea excepțională, capodoperă printre piesele lui Victor Ion Popa, comedie care cu drept cuvânt poate fi trecută alături de cele clasice”⁸.

Acestei capodopere a comediei românești, „Take, Ianke și Cadâr” avea să-i consacre o foarte consistentă cronică Valentin Silvestru, constatând că actori ca Jules Cazaban, Ștefan Ciubotărașu, Toma Caragiu, Gheorghe Leahu și mulți alții păstrează în albumele lor personale fotografii ale rolurilor acestor mici negustori care rediscută și rezolvă, într-o mahala de la țărnuț Bărladului, problema complicată a toleranței religioase și comuniunii raselor prin iubire, cel frământa pe cavalerul cruciat, pe sultanul Saladin și pe sfetnicul său «Natan cel înțelept», în faimoasă piesă a lui Lessing, de acum două sute de ani”⁹.

Încheiem aceste câteva considerații și credem că la Semicentenarul Teatrului „V. I. Popa” n-ar fi fost lipsită de interes apariția unei antologii de cronici dramatice consacrate, pe de o parte, spectacolelor cu piesele dramaturgului jucate pe diferite scene din țară, iar pe de altă parte, celor ale teatrului din orașul nostru.

Note:

1. G. Călinescu, „Istoria literaturii...”, 1983, p.785-786.
2. G. Ursu și G. Nedelea, „Antologia scriitorilor bărlădeni”, 1937, p.73-77.
3. Valeriu Râpeanu, în „Noi și cei dinaintea noastră”, „Victor Ion Popa - Schiță de portret”, p.150-151.
4. Idem.
5. Op. cit., p.151-152.
6. Op. cit., p.152-153.
7. Virgil Brădățeanu, „Comedia în dramaturgia românească”, Editura Minerva, 1970, p.363.
8. Op. cit., p.367.
9. Valentin Silvestru, „Caligrafii pe cortină”, Editura Eminescu, 1974,

Arcadia – paradisul secularizat (documente de la biserică)

Arcadia este a II-a referință importantă a istoriei grădinii europene: e vorba, într-un fel, de realizarea paradisului. În loc de Adam și Eva, se văd păstori cântând din flaut (fluier). Dumnezeu tatăl nu supraveghează activitatea copiilor săi. Pan, un zeu atotputernic cu labe de țap, își ține aici predicile puțin ortodoxe semănând panica printre turmele toropite de căldura meridională, sau vânând câteva nimfe sperioase.

Dacă povestea biblică a paradisului este o imagine pozitivă care încearcă să se opună panteismului păgân, Arcadia îi va fi perechea utopică de care se va servi Renașterea pentru a glorifica formele de existență precristiană mai apropiate de natură.

Pentru Renaștere, Arcadia va fi țara de vis care îi va permite să reconstruiască proiectul unui viitor promițător făcând, în mod conștient referire la antichitate.

Așa cum și-l imaginează Renașterea, liniștitul peisaj muntos al Arcadiei este presărat de tot felul de construcții, grote, ruine și temple după moda antică. Înnobilat prin modele literare clasice, regretul lui Pan n-a încetat să servească încă din Renaștere ca model al ideii de natură agreabilă, unei proiecții idilice, contrastând cu realitatea.

Contrar paradisului, Arcadia are o realitate geografică: un lanț muntos puțin ospitalier și dealurile aride din Peloponez.

Acest peisaj stâncos și deșertic este Arcadia păstorilor, poezilor, țara dragostei și a dorinței?

El nu are în comun cu Arcadia fictivă decât numele. Încă din Antichitate nu a devenit model decât datorită depărtării suficiente de Roma, unde condițiile rele de viață păreau să facă necesară o asemenea țară de vis.

Poetul roman Virgilius (70-192 e.n.) trimite idilele sale într-o epocă mitică făcând să reapară toți zeii Antichității alături de curajoșii păstori – dar îi plasează pe pământ.

Odată cu Arcadia lui Virgilius încep miturile fericirii vieții rurale și acest mit va constitui mereu contrapunctul vieții decadente din marile orașe. Dar în Arcadia, bunele moravuri și bunul gust fac această viață rurală, blândă și acceptabilă.

Dacă Arcadia lui Virgilius este plină de bune sentimente, este pentru că aici lipsesc, pe de o parte tot ceea ce ar putea părea prea rustic, și pe de altă parte tot ceea ce caracterizează viața citadină.

În idila lor rurală, pacea și odihna domnesc peste duritatea și munca cotidiană. Răcoarea umbrei învinge climatul schimbător, blândețea malurilor râurilor este mai prezentă decât ariditatea munților.

Malurile râurilor sunt mai propice cântatului din flaut și cântatului din gură decât mulsului vacilor și frământatului brânzei. Așa descrie Bruno Snell, nu fără ironie, viața veselă a păstorilor, cei care le-au reinviat.

„În Arcadia nu scoțoești, nu gândești nici o dată cu forță și precizie. Toate se scaldă într-o lumină sentimentală. Sentimentele însele nu sunt, din această cauză, sălbatice sau pasionale; dragostea aici este o melancolie impregnată de sensibilitate”.

Arcadia este țara unui cotidian aurit și perfect artificial. Totul este aici important și elevat; totul este, de fapt, contrariul banalității cotidiene. Este creat un abis între viața zilnică și lumea artificială a Arcadiei. Căci Arcadia este, înainte de toate, o ficțiune estetică și o viziune utopică a fericirii.

Renașterea va reinvia Arcadia, și pentru început se va deplânge tot ceea ce nu mai este. Pan a murit, după cum se vede, în romanul pastoral al lui Jacoppo Sannazaro.

Arcadia și în piesa lui Tasso, „Aminta” (1573), unde păstorii plâng, o dată în plus, vârsta de aur pierdută, vârsta care a fost, înainte de toate, cea a dragostei libere.

De-a lungul secolelor, poeți ca Pietro Bembo, Jorge de Montmayor, Miguel de Cervantes sau Honoré d'Urfé, dar și pictori și gravori de la Giorgione la Tițian, de la Dosso Dossi la Nicolò dell'Abbate, de la Anibale Carracci la Nicolas Poussin și Claude Lorrain, de la Antoine Watteau și Jean Honoré Fragonard la Hubert Robert, vor invoca Antichitatea și lumea pastorală a Arcadiei.

Genul pastoral devine un gen artistic de sine stătător.

Teatrul pastoral și moda bucolică se întinde în toată Italia și

ansamblul țărilor europene.

Curând, orice om, chiar și puțin cultivat se va simți, mai în largul său, într-o regiune muntoasă din Arcadia, în lumea Galateei și a câmpurilor Hélicon decât în regatul mitologiei clasice. Idealul Arcadia va fi primit cu entuziasm la curțile princiere în măsura în care el va servi la transpunerea extravaganțelor aristocratice stilizându-le spre o sferă abstractă.

Prezentul concret este astfel transformat pe planul unei utopii artistice; entuziasmul pentru artă va concura realitatea și la Florența, toată curtea familiei Medicis va deveni operă de artă în clasicismul unui peisaj fabulos. 300 de ani mai târziu, chiar și un rege lămurat ca Frederic cel Mare va transforma o morenă de nisip din Brandenburg în „Arcadia de la Marche” și până în sec. al XIX-lea chiar și monarhii anticonstituționali, ca suveranii Angliei, își vor mai considera statul ca o operă de artă. Și Arcadia va fi mereu privilegiată: viața intimă de la țară, opusă corupției vieții de la curte.

Nu este de mirare deci, că arta grădinii s-a dezvoltat deplin într-o asemenea epocă. Cum să nu cazi pradă tentației de a da viață, încă o dată, lumii Arcadiei estompând fina graniță care separă iluzia de realitate; cum să nu reconstruiești ceva din Virgilius, cea din Sammazaro, lumile imaginate de Poussin și Lorain cu o asemănare ținând de iluzie?

Nu este de mirare că, promovată încet-încet ca prima artă a statului, arta grădinii a fost forțată să înglobeze și să întrecă toate celelalte arte.

Arcadia face parte dintre fantasmalele cele mai puternice ale timpurilor moderne. Astfel un peisaj îndepărtat și inaccesibil va deveni, de-a lungul secolelor, imaginea aspirațiilor umane către o lume mai bună, o viață în care să domnească armonia cu sine, natura și divinitatea. Este vorba despre un paradis secularizat, care ca și Raiul (Edenul), se prezintă sub forma unui „locus amoenus” idilic unde o existență atemporală și liberă de cerințele zilnice este posibilă fără limite, în pace, bunăstare și dragoste. Este totuși o diferență esențială față de Eden: Arcadia nu este o creație divină cu exigențe absolute.

Arcadia este un produs al artei, o lume intermediară situată la limita dintre paradis și realitate, participând totuși la cele două lumi.

În asta și constă atracția și suferința existenței arcadiene.

Lumea arcadiană poate fi creată de către oameni - ca o formă artistică – și chiar este posibil să trăiești în ea mult timp. Dar Arcadia însăși nu a fost scutită de suferință și moarte. Chiar această suferință nu este reală, toate rămân în Arcadia în domeniul senzațiilor și al sentimentelor. Astfel dragostea însăși nu este trăit senzual și doar sperată.

Este dorința dragostei și nu realizarea ei: aceasta este adevărata dragoste arcadiană.

Antichitatea idealizase deja domeniul pastoral. Existența descrisă aici trebuia să amintească de viața de aur. Dacă poetul Virgilius este inventatorul Arcadiei nu este mai puțin adevărat că Renașterii îi datorează acest gen, toată încărcătura concretă a utopiei.

Arcadia lui Sannazaro vede astfel renăscând țara păstorilor, cântăreților și locul său de naștere va fi Italia.

Această operă cheie a literaturii bucolice europene nu se mulțumește să ofere o porțiță de scăpare: sub haina simbolisticii pastorale, conține deja premisele unui contraproiect politic. Ceea ce nu este prezentat, este mai puțin un paradis pentru erotomani, ci o lucrare asupra istoriei contemporane.

Ca și Utopia, romanul bucolic este o invenție de la începuturile timpurilor moderne, ambele își au rădăcina în precursorii antichității și se consideră înnoitorii formelor antice.

Sannazaro se folosește de lumea imaginară și pastorală a lui Virgilius. Astfel tendința viitoare a acestui gen literar este deja dată. „Arcadia all'antica”. Păstorii apar în costume antice, poartă nume grecești sau latinești și peisajele este ornat cu ruine și arhitecturi clasice.

De la Renaștere la sec. al 19-lea, Arcadia își va afirma locul în istoria artei. Pornind de la poezie și de la genul peisajului în pictură, ea va deveni laitmotivul artei grădinii timpurilor moderne.

La Semicentenar

Teatrul „V. I. Popa” din Bârlad a împlinit jumătate de secol! E puțin? E mult? La aceste două scurte întrebări numai spectatorii pot da răspunsul. Și actorii.

Semicentenarul nu putea fi trecut cu vederea de cei ce iubesc TEATRUL.

Astfel, a fost tipărită o Istorie a activității teatrale care cuprinde date de la înființare (28 decembrie 1955) până la zi, o trecere în revistă a repertoriului și a actorilor, aprecieri, ecouri și o bogată iconografie. Autorii cărții sunt Vasile Mălinescu, omul de teatru total, și Teodor Pracsiu.

La Editura *Opera Magna* din Iași a apărut volumul lui Victor Ion Popa **Cătușa** ce cuprinde versuri și piese de teatru care au văzut acum pentru prima dată lumina tiparului. Volumul este alcătuit de frații Mircea și Sergiu Coloșenco și a apărut în colecția „Biblioteca Bârladul”, patronată de Fundația Culturală „Dr. C. Teodorescu”.

Volumul **Bucurii spirituale** al lui Eugen Radu Lazăr conține cronici teatrale ale spectacolelor jucate în timp de trupa bârlădeană. Scrise cu aplomb și cu un ascuțit spirit critic, cronicile plac, sunt incisive și se citesc cu plăcere.

În fine, ultima apariție editorială dedicată teatrului și lui Victor Ion Popa aparține lui Serghei Coloșenco.

Este placheta numărul 38 din Colecția „Biblioteca Rebus” și cuprinde careuri și enigmatică din viața și activitatea artistică a marelui dramaturg.

Ambele titluri au apărut la Editura *Sfera* din Bârlad.

Toate aceste volume au fost prezentate sâmbătă, 10 decembrie a.c., la Galeriile de Artă „N. N. Tonitza” din Bârlad, unde s-au întâlnit foștii și actualii actori cu Marele Public.

Regizorul și omul de teatru Bogdan Ulmu a vorbit despre volumul **Teatru**, ce cuprinde trei din piesele dramaturgului bârlădean Geo Iancu Călinescu, tipărit la Opera Magna din Iași.

Dr. C. Teodorescu a prezentat medalia comemorativă emisă în cinstea acestui eveniment, ce-l prezintă pe Victor Ion Popa, iar pe revers ne zâmbesc chipurile luminoase ale celor trei buni prieteni bârlădeni: Take, Ianke și

Academia Bârlădeană

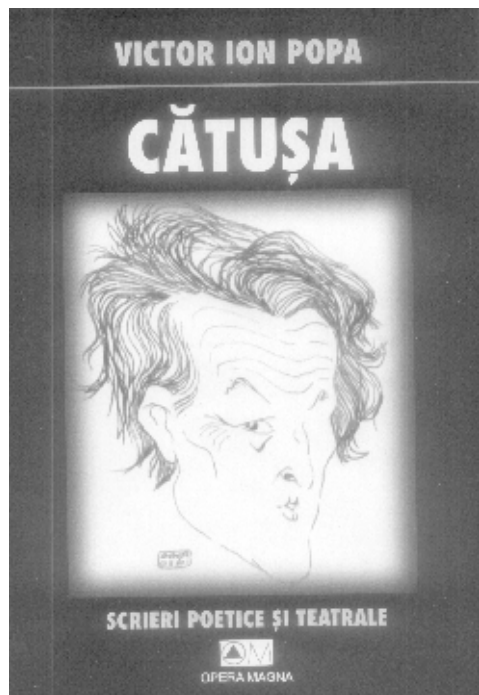
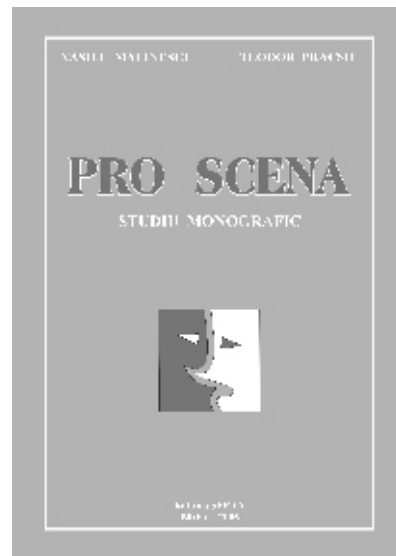
Revistă editată de Societatea literar-culturală “Academia Bârlădeană”

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor șef),
Simion Bogdănescu, Ritta Mintiade.

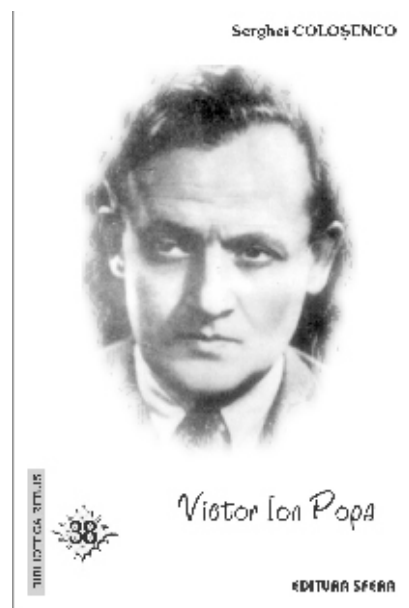
Tehnoredactare: Bogdan Artene.

*

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad

SPIRITUALE

Răspunderea pentru conținutul
articolelor publicate
aparține autorilor.